Welcoming 2014

Shrimad Rajchandra
Aatma Tatva Research Centre

Raj Nagar, Parli, Post Gothavade, Taluka Sudhagadh, Off Khopoli - Pali Road,
Dist. Raigad - 410 205, Maharashtra.
Tel : + 91 - 2142 - 699091 • info@rajchandrakp.org • www.rajchandrakp.org

vitraag vigyaan
January 2014, Mumbai
Volume 4, Issue 1

सनन्य परिवर्तन

જડ પદાર્થમાં જ્ઞાન ક્રિયા નથી;
જ્ઞાન ક્રિયા આખા બ્રહ્માંડમાં ફક્ત ચેતનમાં છે.
જે જાણે છે એ જીવ; જે જણાય છે એ જડ.

આત્માર્થી મીનાબેન મુકેશ શાહની પ્રથમ પુણ્યતિથીએ
વડાલા મીરાબેન સત્સંગ ગ્રુપની ભાવભરી શ્રદ્ધાંજલી

School Annual Day Celebration & 9th Mega Eye Camp

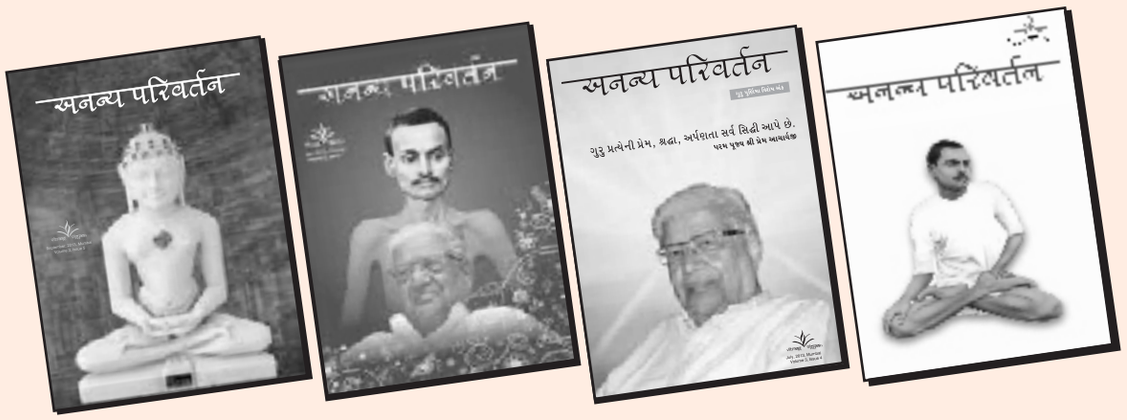

ઉત્તમ દાન - 'જ્ઞાનદાન'

પૂણ્યની કમાણી અને ઉત્તમ દાન - 'જ્ઞાનદાન'નો લાભ અવશ્ય લેવા જેવો છે.

કહેવાય છે કે જ્ઞાનદાન એ ઉત્તમ દાન છે. વર્ષગાંઠ, લગ્નદિન, પુણ્યતિથિ વિગેરે પ્રસંગો જ્ઞાનદાન માત્રથી સાચી રીતે યાદગાર બની રહે છે. જ્ઞાનદાનના હેતુએ 'અનન્ય પરિવર્તન'ના એક અંકની sponsorship રૂા. ૪૧૦૦૦/- તથા વાર્ષિક (૬ અંકની) રૂા. ૨,૨૧,૦૦૦/- રાખવામાં આવેલ છે. એક અથવા વધુ અંકના sponsor નો સંદેશ, photo સાથે sponsored અંકમાં આપવામાં આવશે. કોઈપણ અંકના પ્રકાશન પેટે આથી ઓછી રકમના મળેલ જ્ઞાનદાનની સ્વીકૃતિ તે અંકમાં જણાવવામાં આવશે. આ સિવાય advertisement દ્વારા પણ જ્ઞાનદાનનો લાભ ઉપલબ્ધ છે. તેના દરો નીચે મુજબ રહેશે.

SPONSORSHIP ના RATES આ પ્રમાણે છે	
BACK COVER	RS. 11000/-
INSIDE FRONT COVER	RS. 7500/-
INSIDE BACK COVER	RS. 6000/-
COLOUR PAGE	RS. 5000/-

SPONSORSHIP CONTACT

સંજીવ રાવલ - 9820186548	ડૉ. મીના ગોશર - 9819317038	પ્રતિભા છેડા - 9324715450

અનુક્રમણિકા

2 Editorial
3 અમૂલ્ય સંભારણા
4 Mega Eye Camp
5 School Annual Day Celebration
6. પત્રોની પાંખે
8. Raj International Youth Forum
10. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર જીવન કથની
13. તીર્થંકર ભગવાનનું જીવનચરિત્ર
16. પ્રશ્નોત્તરી
18. પૂજ્યશ્રીની સાથે સાથે...
22. पूज्यश्री की अमृतवाणि
24. The Master's Voice
28. જૈન ધર્મનો પગથાર
31. અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો
34. Mumukshu's Column
36. કાવ્યકૃતી
37. હરિભાઈ શિબિર - ૨૦૧૩
38. અખાના છપ્પા
40. एक प्रेरणात्मक सत्य कथा
41. Health To Eternal Happiness
43. સોહામણું સત્ય
45. प्रेरक प्रसंग
46. The Reader's Forum
48. તત્વ ઉકેલ
49. તત્વ પહેલી
50. Forthcoming Events
51. From Us... To You
52. ઉત્તમ દાન - 'જ્ઞાનદાન'

Editorial

સૂર્ય કોઈના અસ્ત થવાની રાહ નથી જોતો. દિવસો વિતતા વર્ષ પણ વિતી જાય છે. આ અંક આપના હાથમાં હશે ત્યારે વર્ષ ૨૦૧૩ની પૂર્ણાહુતી થઈ, વર્ષ ૨૦૧૪ની શુભ શરૂઆત થઈ ગઈ હશે. વિતેલી પળોને વિસરી, જાગૃત થઈ નૂતન વર્ષે બમણો પુરુષાર્થ આદરીએ... કારણ કે મનુષ્ય જીવન પણ કોઈની રાહ નહીં જુએ. આત્માનો અનુભવ થઈ એની પ્રાપ્તિ થાય એ લક્ષને દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખીએ. જે અમૂલ્ય પળો મનુષ્ય જીવનમાં પ્રાપ્ત થઈ છે એને સાચા અર્થમાં માણી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીના પરમ યોગે સાર્થક કરીએ એજ સૌને નૂતન વર્ષની શુભેચ્છા.

ઘૂંઘટ કે પટ ખોલ રે, તોહે પિયા મિલેંગે.... સામાન્યપણે સ્ત્રીઓને ઉદ્દેશીને બોલાયેલું આ વાક્ય, રાજનગર પર્લીના હરિભાઈઓ માટે હતું. સ્ત્રી અને પુરુષની પ્રકૃતિમાં એક મોટો ફરક એ છે કે સ્ત્રીઓ પોતાના હૃદયની વાત નિ:સંકોચ કહી દે છે, જ્યારે પુરુષો - હરિભાઈઓ જ્ઞાની પ્રત્યેના પોતાના ભાવ વ્યક્ત કરવામાં સંકોચ અનુભવે છે. હરિને મીરા બનાવનારી 'ઘૂંઘટ કે પટ ખોલ' શિબિરનું આયોજન ખાસ હરિભાઈઓ માટે હતું.

આ ઉપરાંત સ્વ અર્થ સે શુભારંભ વગેરે શિબિરો પણ રાજનગર પર્લીના સાત્વિક વાતાવરણમાં યોજાઈ ગઈ, જેનું વિહંગાવલોકન આપણે આ અંકમાં જોઈશું.

ગત વર્ષોમાં અમને આપનો અમૂલ્ય સાથ મળ્યો એવોજ આ વર્ષે પણ ઝંખીએ છીએ. આવનારા વર્ષમાં મારું - તમારું - આપણા સહુનું 'અનન્ય પરિવર્તન' થાય અને સમગ્ર વર્ષ આનંદાયક, પુરુષાર્થમય રહે એજ અભિલાષા.

અમૂલ્ય સંભારણા

કારતક પૂર્ણીમા મહોત્સવ - હૈદ્રાબાદ

''સફળ થયો ભવ મારો હો, કૃપાળુ દેવ.''

ભગવાન મહાવીરના અંતેવાસી શિષ્ય, પરમ ઉપકારી પરમ કૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના જન્મ દિવસ કારતક પૂર્ણીમાનો મહોત્સવ, શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આત્મતત્વ રિસર્ચ સેન્ટર,રાજનગર-પર્લીના હૈદ્રાબાદ સેન્ટરમાં અતિ હર્ષોલ્લાસપૂર્વક પરમ પૂજ્ય પ્રેમઆચાર્યજીની દિવ્ય ઉપસ્થિતિમાં પરિપૂર્ણ થયો.

તા. ૧૫-૧૬-૧૭ નવેમ્બર - આ ત્રણ દિવસ દરમિયાન પરમ કૃપાળુ દેવનું અત્યંત ગહન પદ 'મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે'ને, પૂજ્યશ્રીએ એમની અત્યંત સરળ અને રોચક શૈલીમાં વિવેચીત કર્યું.

ભગવાન ઋષભદેવ સહિત ૨૩ તીર્થંકરો જે દશા પ્રાપ્ત કરી મોક્ષે ગયા એ માર્ગ જ 'મૂળ મારગ'. આ મૂળ મારગની પ્રાપ્તિ એક આત્મજ્ઞાની સત્પુરુષ સિવાય અન્ય બીજો કોઈ કરાવી ન શકે. જેને આત્મા સાક્ષાત પ્રગટ હતો એવા પરમ કૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રે આ 'મૂળ મારગ' આપણને આપ્યો અને પૂજ્યશ્રીએ સુગમ શૈલીથી આપણને સદ્બોધ્યો.

રાગ-દ્વેષ-અજ્ઞાનથી રહિત થવાય તો મોક્ષ મળે એ સનાતન વિચારધારા છે જેને જ્ઞાનીઓ અનુસરે છે. તેથી સંસારના ફસાવનારા સુખનું જ તેમને સહુથી મોટું દુ:ખ હોય છે. જ્યાં જ્યાં સંસારનું બળવાન આકર્ષણ હોય છે ત્યાં મુમુક્ષુ જીવને અત્યંત મૂંઝારો થાય છે. આવા મોહથી મૂંઝાયેલા મુમુક્ષુને જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રની રત્નત્રયી પ્રાપ્ત કરવાની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે.

તીર્થંકરે આપેલી વ્યાખ્યાને અનુભવથી જાણે તે **જ્ઞાન,** જે કંઈ જાણેલું છે એનો અત્યંત બળવાન વિશ્વાસ એ **દર્શન** અને જે સમજણમાં છે એનું અત્યંત સહજપણે વર્તન તે **ચારિત્ર.** જ્ઞાન દર્શનની જેટલી વિશેષ સમજણ પડશે, એટલો આત્મા વિશેષપણે સમજાશે. સાચા આત્મજ્ઞાની ગુરુના સમાગમમાં ઘણા વખત સુધી રહેવાય ત્યાર પછી જ સદ્ગુરુનો ઉપદેશ મળે છે અને શિષ્યત્વ પ્રાપ્ત થાય છે. આ ઉપદેશમાં એવું કંઈક રહસ્ય છૂપાયેલું હોય છે જે શિષ્યને પ્રાપ્ત થતાં તેના ૬૯ કોડાકોડી કર્મ કપાય છે અને મોક્ષમાર્ગ તરફ ગતિ કરે છે.

જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રને સમજ્યા પછી એની એક્યતા થવા માટે સદ્ગુરુનો ઉપદેશ અત્યંત જરૂરી છે. સદ્ગુરુનો ઉપદેશ ત્યારે જ કામ લાગે જ્યારે સ્વચ્છંદ અને પ્રતિબંધ નામના બે દોષો ટળે. જીવની અમુક પ્રકારની માન્યતા જન્મથી મરણ સુધી જતી નથી. સત્પુરુષનું કહેલું બધું સાંભળે પણ પોતાની માન્યતાને છોડે નહીં તો બોધ પર પાણી ફરી વળે.

ત્રણ દિવસ અવિરતપણે ચાલેલી પૂજ્યશ્રીની અમૃતવાણિ મુમુક્ષુઓના હૃદયને ભાવવિભોર કરી ગઈ. પ્રથમ દિવસે હૈદ્રાબાદના મુમુક્ષુઓએ નૃત્ય દ્વારા પોતાના ભાવ પ્રદર્શિત કરી શરૂ થયેલી આ શિબિરના અંતિમ ચરણમાં ત્રીજા દિવસે સાંજે 'સ્પર્શ'દ્વારા અપ્રતિમ ભક્તિ થઈ જેમાં હાજર બધા જ મુમુક્ષુઓ પૂજ્યશ્રી પ્રત્યે પોતાના ભાવમાં લીન થઈ કહેવા લાગ્યા,

''વારી જાઉં મૈં, બલીહારી જાઉં મૈં,
મેરે સદ્ગુરુ તેરે પ્યારમેં વારી જાઉં મૈં.'' ◆

Shree Raj Medical Centre

9th Mega Eye Camp

The 9th Mega Eye Camp held on 8th December, 2013 at the Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre, Parli was a special one. Up to 100 villages around Parli had been identified and every house was informed about this Camp. Param Pujya Prem Acharayji's visit during the Camp was motivating for the Doctors Team, SRMC and the volunteers.

Villagers started arriving early in the morning and the registrations began at 9 am. Reputed Eye Surgeon, Dr. J.K.Shah, heading the Visiting Doctors' Team had arrived the previous day itself and also participated in a Discussion Session on Spirituality which was going on at the Centre's Swadhyay Hall. His Son, Dr. Sujal Shah and family also participated in Camp. Dr.Mina Doshi and Pathologist, Dr. Mayur Desai also came in early for the Camp.

A total of 286 patients underwent vision checkup and detailed evaluation by the Eye Surgeons. 164 patients required Cataract Surgery and underwent evaluation for fitness and blood tests and were then counselled for pre-operative care. Out of 164, 155 patients who were declared fit were operated in Mumbai between 12th Dec and 18th Dec at the Gowalia Tank Sankeshwar Parshwanath Jain Medical Centre. 6 patients were treated with YAG Laser successfully and 1 patient was operated for retinal surgery by the well known Opthalmologist, Dr.Vatsal Parikh in South Mumbai. 1 patient with highly advanced SAG surgery is to be operated on 2nd Jan 2014. Effectively, 163 tribals have benefitted with vision for a lifetime with collective efforts of the entire Shree Raj Medical Team. Post operative check up was carried out at Parli on 15th & 22nd December 2013.

SRMC has so far operated over 1400 patients in 9 years since the Mega Eye Camps started and have checked over 3500 patients for various eye ailments.

Shree Raj Medical Centre acknowledges the support of the Trustees of the Gowalia Tank Medical Centre Jeevan Jyot Drug Bank , Dr. J. K. Shah , Dr. Vatsal Parikh and also Trustee of the Karma Ganga Pratishthan - Shree Kanjibhai Karmashibhai Patel for donating generously for this noble cause. ◆

Shree Raj Educational Centre

School Annual Day Celebration

The 6th Annual Celebration of the Shree Raj Educational Centre's Shri Kakubhai Jamnadas Tanna Balwadi English Medium School was held at the Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre on 25th December, 2013. The theme of the day's program was "Guru Shishya Parampara" and stories of Eklavya-Acharya Drona, Chanakya-Chandragupta, Jijabai-Shivaji and Shrimad Rajchandraji and Mahatma Gandhiji were depicted through small skits enacted by kids which received an overwhelming response from the audience. Besides, there were welcome and other dances. The young hosts, Manali Thakker and Pavitro Goswami conducted the entire ceremony in English like born professionals and won many a heart. The Chief Guest and VIP Invitees were presented with gifts made by the students and Prize Distribution was also conducted.

To tackle social evils such as child labour, child marriages and unemployment issues prevailing in the remote hilly regions around Parli, the Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre had embarked on providing quality English medium education to villagers' children few years back. From humble beginnings under a large tree where young mumukshus would come on a Sunday and teach a small group of kids, the School has today grown to about 400 kids and every year a new class is being added. Computer Education is compulsory in the Primary Section. The success so far is attributed to the initial philanthropic efforts of a well wisher, Shri Kakubhai Jamnadas Tanna and many others who continue to support the cause. While uniforms, books, meals and transport is provided by the School, there still remains along way to go and it is hoped that well wishers and donors provide more support as due to space constraints, new premises is the need of the hour.

With the Blessings of Param Pujya Prem Acharayji, the Raj Kala Mandir Music Academy was also inaugurated on the same day. The Academy is established to provide lessons in Tabla, Harmonium, Casio and Vocals as a part of extra curricular activities. Shri Amar Sawant, who is an expert Tabla player and runs classes in Khopoli has agreed to teach at the Academy and Mrs. Shilaben Joshi, a senior mumukshu and an accomplished singer will teach Harmonium and Vocals. The Academy has already started from 3rd January, 2014 enrolling a batch of 51 students and its functioning will be overseen by an Advisory Committee of Solicitor Shri Niranjan Lapashiya, Mrs. Lopaben Lapashiya and Mrs. Nikitaben Shah.

The School will be celebrating the Republic Day and its Annual Sports Day together. ◆

પત્રોની પાંખે

નિજી ભાવોને વ્યક્ત કરતા પરમાર્થિક પ્રશ્નોનાં નિરાકરણ માટે પરમ પૂજય પ્રેમઆચાર્યજી સંબોધિત લખાયેલા જુદા જુદા મુમુક્ષુઓના પત્રોનાં જવાબમાં તેઓશ્રીના ઉત્તર રૂપી પત્રોની આ શૃંખલામાં તેમની નિષ્કારણ કરુણા અને પ્રેમસ્વરૂપ સહજ સ્વભાવના દર્શન થયા વગર રહેતા નથી. ચર્મચક્ષુથી વંચાતા એમના ગુજરાતી ભાષાના સાદા સીધા લાગતા શબ્દોને જો આત્મચક્ષુથી ઉકેલવામાં આવે તો અપરંપાર એવું આત્મત્વ ભરેલું દષ્ટિગોચર થયા વગર નથી રહેતું અને દંગ બની આશ્ચર્યચક્તિ થઈ ''અહો ! અહો ! શ્રી સદ્‌ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર; આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર.'' એ પરમ કૃપાળુ દેવનાં વચનો જીવ વેદ્‌યા વગર નથી રહી શકતો.

'तेरी तसबीर से खाली नहीं है कोई महफ़िल भी,
मगर पहचानने वालों से पहचानी नहीं जाती.'

કોઈ એવી જગ્યા નથી જ્યાં મારા પ્રિય પ્રભુનો વાસ ન હોય પરંતુ (તેની હાજરીને ઓળખી શકે તેવા વિરલા કોઈક જ હોય છે) તે હાજરી ઓળખી શકાતી નથી.

'जबसे तेरी नजर पडी है ज़लक,

तबसे लगती नहीं पलक से पलक.'

જ્યારથી તારા (પ્રભુ અથવા આત્મદર્શન) દર્શન થયા છે ત્યારથી આંખની પાંપણ બંધ જ થતી નથી. (આંખ ઉઘાડી જ રહે છે અર્થાત્ ઉંઘ ઉડી ગઈ છે.)

તમારા પત્ર તો મળે જ છે. જે નથી મળતા તે તો તમારા પત્રોના પ્રત્યુત્તર છે. છતાં ઉપરની શાયરી જેવી જ રીતે તમે વર્તીને આનંદમાં રહી મગંળ કરો છો જાણી ઘણો હર્ષ થાય છે. બસ આટલું જ કરવાનું છે અને આટલું જ સમજવાનું છે. જૈન દર્શન જેટલું ''ભાવના''ને બીજા કોઈએ આટલું બધું મહત્વ નથી આપ્યું.

૧. આતમ ભાવના ભાવતા જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.

૨. ભાવે જીનવર પૂજીએ, ભાવે દીજે દાન;
ભાવે ભાવના ભાવીએ ભાવે કેવળજ્ઞાન.

૩. ... કાં કે ક્રિયા ભાવે રહિત, નહીં આપતી ફળ કાંઈએ વિગેરે ભાવોનું શુદ્ધિકરણ તેજ આત્માની વિશુદ્ધિ છે. પત્ર લખવાની, મળવાની, સત્સંગની જે ઈચ્છા-ભાવ થાય છે તે પણ પરમાર્થ પુરુષાર્થ છે.

અત્રેથી લખેલ પત્રમાં જે ન સમજાય તે જરૂર પૂછાવશો. તો વિશેષ ખુલાસા કરીશ. મને જે સહજ સરળ લાગે તે ભાષાનો પ્રયોગ કરું છું છતાં જે વિશે વધારે જીજ્ઞાસા થાય તે પૂછાવશો સમયાનુસાર જરૂર જવાબ લખીશ.

પોતાપણાનું, મારાપણાનું, અત્યંત આત્મીયતા અને એકપણું, અભિન્નપણું જ્યારે કોઈ સાચા જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે થાય છે તે અર્પણતાનો ઉત્તમ પ્રકાર છે અને આવું થાય અને દીર્ઘકાળ રહ્યા જ કરે તો તે અત્યંત નીકટ મોક્ષગામી જીવ છે તેમ સમજશો. આવા ભાવો આવવા તે જીવનો વિકાસ દર્શાવે છે. તેને સ્વચ્છંદ નિરોધપણું, મતિકલ્પનાએ વર્તનાક્ષય વગેરે ગુણો કહી શકાય જે અત્યંત દુર્લભ આ કાળે છે. વળી આવા ભાવો ઉદ્‌ભવવા તે પૂર્વકર્મ અને આપણાં તે પુરુષ સાથેનો શુભ ઋણાનુબંધ છે. અને વિચારી વિચારી પુરુષાર્થ કરી, ભાવો બળવાન રાખી તે અર્પણતાને ટકાવી રાખીએ અને વર્ધમાન કરીએ તો તે જીવને ઘણાજ ઘણા ઓછા ભવનું પરિભ્રમણ છે તેમ અવશ્ય માનશો. જુઓ ! ઘણા શાસ્ત્રના વાંચન વગર, શારીરિક શ્રમવાળો બળવાન પુરુષાર્થ કર્યા વગર કેટલા થોડા સમયમાં કેટલું મોટું ફળ મળ્યું છે ? આ ફળ છે સરળતા સહીત હૃદયની અર્પણતાનું. (સરળતાને જગત ઘણીવાર વેવલાપણું કહે છે.)

આપ લખી નથી શકતાં છતાં પ્રભુ પ્રેમ પણ અદ્‌ભુત છે અને અર્પણતા પણ હોય જ છતાં વ્યક્ત ન કરી શકે. (કદાચ સ્ત્રીવેદના કારણે) આ પત્ર અને તમારા હૃદયના વ્યક્ત કરેલ ભાવો તમને યોગ્ય લાગે તે તેમને જણાવશો, વંચાવશો અને યોગ્ય ન લાગે તો નહીં વંચાવતા. ઈચ્છા થાય તમને પ્રાપ્ત તેમને પણ થાય અને સહજ સરળતા નિ:સંકોચતા તેમને પ્રાપ્ત થાય.

એજ લી...
આત્મભાવે વંદન.

Raj International Youth Forum

SWA-ARTH SE SHUBHAARAMBH 31ST DECEMBER CELEBRATION

RIYF Team

December 27th, 2013 marked the beginning of this year's Raj International Youth Forum's All India Youngsters' Mega Shibir with a unique theme "Swa-arth Se Shubh Aarambh". More than 200 youngsters from across the country participated in the Shibir with an unusual principle "Be SELFish" wisdom is found in unusual places. What was so unusual about this Shibir?

The Shibir was divided into various sessions to cater to the various needs of the participants. The Essence of Life sessions were conducted for new comers who wanted to set foot on the Vitraag Vigyaan marg. Kshamapna sessions were for those who wanted to accelerate their purusharth and sessions on Anandghan Chovisi were for those who give satsang to youngsters in their respective Centres. Sessions were also conducted in Hindi for those who were non-Gujaratis. All these sessions were conducted on parallel basis to each other with the objective that 'Gyan is Omnipresent'. The highlight of the Shibir was every day sessions of our beloved Param Pujya Shri Prem Acharyaji. HIS amulya vanchans covered three topics - Mangalacharan, Jad & Chetan and Swachhand.

On the face of it, it appeared that the youngsters were divided into 3 groups based on their understanding level - but in reality they were united like never before through a unique concept called "Parmarth Sakhas". 10 novice / intermediate youngster mumukshus were assigned to 1 senior youngster mumukshu who was their Parmarth Sakha. In between the sessions, they interacted facilitating better understanding and discussing possible solutions to obstacles in purusharth. On 31st December a Spiritual Clinic was organized in which Specialists - Spiritual Doctors provided customized solutions to problems that had remained unattended by the Parmarth Sakha due to lack of time.

While the above ensured that learning was passed on through different channels, interactive games such as Kaun Banega Mokshaarthi or Visual Quiz on identifying which Karma is in uday enabled learning of complicated concepts in the most simplistic application oriented way. Truly - Hasta Ramta Moksh Chhe !

There were 54 rings placed at the entrance and every individual stepped into the ring and chanted the Mantra for the day given by Param Pujya Shri Prem Acharyaji before attending the sessions - each Mantra targeting a Karma such as Gyanavarniya, Mohaniya etc. At the end of the day each person had taken 108 steps towards purity. The journey was undoubtedly divine! To make things more divine, each day was marked with a unique tyaag like mobile tyaag, mounvrat, mirror tyaag, saltless food and limited items on plate.

Icing on the cake !!

While the whole world was celebrating 31st Night - we celebrated 30th and 31st nights. On 30th all youngsters were given a golden opportunity to express their bhaav to Pujyashri. The audience was spellbound

when the youngsters expressed their Bhaav either by singing, dancing, essay, shayri or poetry.

The theme for the 31st Night Celebrations was "Back to School" - the whole night was designed to transport everyone back to school days. There was music period, history period, Gujarati Period and PTA (Parents Teachers Association) where Questions were posed to Shri Nileshbhai Mehta and Pujya Shri Prem Acharyaji on various dimensions of their lives right from school days till the very present - the answers were an insight for all of us and we got to know a little more than usual.

The Shibir ended with Pujya Shri Prem Acharyaji's AashirVachan, experience sharing, felicitations of volunteers, farewells and few tears. In Shri Nileshbhai's words, "It had started with Body, Mind and Soul but ended with Soul, Mind and Body". Truly, everyone's outlook had changed, we were changed and underwent an unusually divine transformation! ◆

श्रीमद् राजचंद्र जीवन कथनी

श्रीमद्‌जीनी अमृतमय - अपूर्व ज्ञानदशा

गतांकथी चालु....

पोपटभाई मनजीभाई देसाईना अनुभव.

એક વખતે સાહેબજી મોરબી સ્થળે પધાર્યા હતા અને ભાઈશ્રી રેવાશંકરભાઈને ત્યાં ઉતર્યા હતા. રાત્રે દશ અથવા અગિયાર વાગતાના સુમારે મુંબઈથી તાર આવ્યો કે સાઈઠ હજાર રૂપિયા બેન્કમાં ચાર વાગતાની દરમિયાનમાં ભરવા જોઈએ. દુકાનમાં સીલકમાં તેટલા રૂપિયા નહોતા તેથી ભાઈશ્રી રેવાશંકરભાઈ મુંઝાયા. તે વખતે સાહેબજી આમ તેમ ફરતા હતા અને ગાથાઓની ધૂનમાં હતા. સાહેબજીએ તુરંતજ ભાઈશ્રી રેવાશંકરભાઈને જણાવ્યું કે લો, આ તારનું ફોર્મ અને અમુક ઠેકાણે તાર કરો. એટલે ભાઈશ્રી રેવાશંકરભાઈ સાહેબજી પ્રત્યે બોલ્યા કે આમ તે ધણી આપશે ? પણ બીજે જ દિવસે જવાબ આવ્યો કે રૂપિયા ભરાઈ ગયા છે. આ વખતે સાહેબજી પાસે લાંબી મૂડી નહોતી.

સાહેબજી પગ પર પગ ચડાવી બેસતા અને પગના તળીયા પર હાથ ઘસેડતા હતા અને ગાથાઓ બોલતા હતા. ગાથાઓ બોલતા અને મસ્તક ડોલાવતા હતા. વળી આમ-તેમ ફરવું, હરવું અને બેસવું તેવી રીતે ઘણી જ વખતે થયા કરતું હતું.

એક વખતે પરમ પૂજ્ય માતુશ્રી દેવાબાઈને ઘણો જ સખત મંદવાડ હતો અને આખર સ્થિતિ હતી. તમામોએ આશા મૂકી દીધી હતી. તે વખતે રાત્રિના અગિયાર વાગતાના સુમારે મને હાંક પાડી બોલાવડાવ્યો હતો, જેથી હું તરત જ ગયો હતો. ઘરમાં સર્વે બીજા બધાઓ શાંત થઈ ગયા હતા અને માતુશ્રી પાસે સાહેબજી સિવાય બીજું કોઈ નહોતું. સાહેબજી પોતે ઓશિકે ખાટલા પર માતુશ્રીની પાસે બેઠા હતા અને મને પાંગોઠીએ બેસવાનું કહ્યું, જેથી હું ત્યાં બેઠો હતો. સાહેબજી ગાથાઓ બોલતા જાય અને માતુશ્રીના ડીલ પર હાથ ફેરવતા જાય. લગભગ બે કલાક પછી માતુશ્રીને ભાન આવ્યું અને માતુશ્રી બોલ્યા કે, કોણ ભાઈ ? ત્યારે સાહેબજી એ કીધું કે હાજી, મા કેમ છે ? ઠીક છે ને ? ત્યાર પછી લગભગ બે કલાક સુધી તેમ કર્યું અને પછી સાહેબજીએ જણાવ્યું કે મા, સારું થઈ જશે. પછી સવારમાં સારું હતું અને પછીથી સારી પેઠે આરામ થઈ ગયો.

એક વખતે મને મહિનાથી લાગુ તાવ ૧૦૩-૧૦૪ ડીગ્રી રહેતો હતો. તેવામાં સાહેબજી પોતે મુંબઈથી પધાર્યા અને તુરંત જ મને જોવા માટે પધાર્યા. સાહેબજી પોતે ખાટલા પર બેઠા અને મારા શરીર પર હાથ ફેરવ્યો અને મને પૂછ્યું કે કેમ છે ? તો મેં કીધું કે તાવ વિશેષ રહ્યા કરે છે. સાહેબજીએ મને કીધું કે કેમ, કાંઈ ખાવું છે ? ત્યારે મેં કીધું કે જો આપ દાડમ લાવ્યા હો તો તે ખાવા ઈચ્છા છે. ત્યારે તુરંત જ સાહેબજીએ દાડમ મંગાવ્યું અને ભાંગીને દાણા કાઢી મને આપ્યું અને મેં ખાધું. સાહેબજી પોતે મારા શરીર પર હાથ ફેરવ્યા કરતા હતા અને મને પૂછ્યું કે કેમ છે ? મેં કહ્યું કે સારું છે તે વખતે સાહેબજીએ જણાવ્યું કે ફરવા ચાલો. ત્યારે મેં કહ્યું કે હજુ બરાબર શક્તિ નથી. ત્યારે સાહેબજીએ જણાવ્યું કે ચાલો, આવી શકાશે. પછી હું સાહેબજી સાથે ફરવા માટે ગયો હતો. ત્યાં મને કાંઈપણ વ્યાધિ કે દુ:ખ થયું નહોતું. પણ ઘણો જ આનંદ થયો હતો. સાહેબજીએ મને કહ્યું કે મોરબી ચાલો. ત્યારે મેં કહ્યું કે હજુ બરાબર શક્તિ આવી નથી. ત્યારે સાહેબજીએ મને જણાવ્યું કે કાંઈ હરકત નહીં આવે ચાલો. પછી હું સાહેબજીની સાથે મોરબી ગયો. સાહેબજી મને પોતાની સાથે જમાડતા-સુવાડતા અને મને રોગ હતો તે તદ્દન મટી ગયો અને સારી પેઠે આરામ થઈ ગયો.

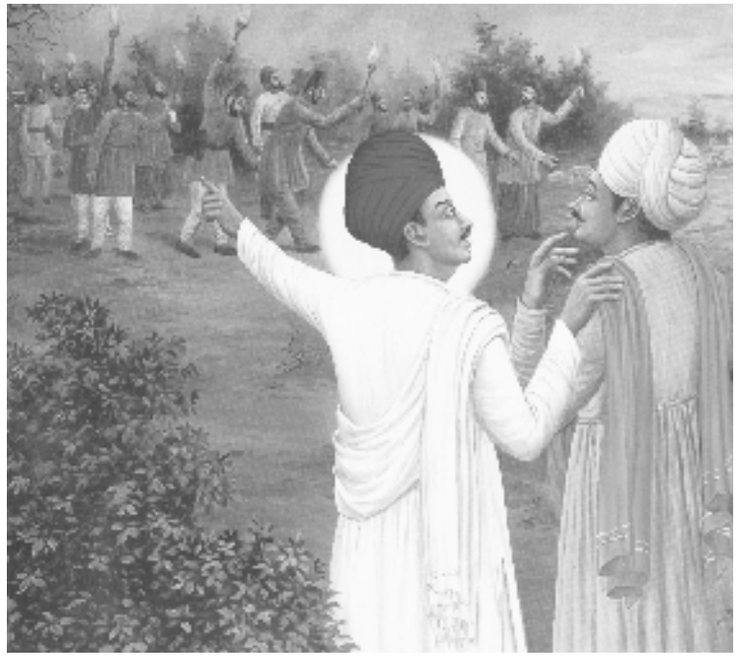
એક વખતે શ્રી મુંબઈવાળા તથા મોરબીવાળા ઢુંઢક પંથવાળા શેઠીયા લોકો સાહેબજી પાસે ખાનગી રીતે વાતચીત કરવા માટે સાહેબજીને ખાનગીમાં બોલાવરાવ્યા હતા. સાહેબજીને તે લોકોએ જણાવ્યું હતું કે તમો અમારો માર્ગ દીપાવો, તમો કહો તે પ્રમાણે અમો તમોને આપીશું. તમોને સારી રીતે માનપાન આપીએ વગેરે ઘણા પ્રકારોથી લાલચ બતાવી વાત કરી ત્યારે પરમ કૃપાળુ દેવે જણાવ્યું કે જે સત્ય હશે તે જ અમો પ્રકાશીશું. અમોને કંઈ પણ મતભેદ કે કોઈ પર રાગદ્વેષ નથી. તમોએ જે કંઈ લાલસાઓ બતાવી તે અમો તો તુચ્છમાત્ર સમજીએ છીએ. જે સત્ય હશે એ જ પ્રરૂપી શકાશે, વગેરે વાતચીત થઈ હતી. હંમેશા સાહેબજી પાસે રાતે ને દિવસે ઘણા જ લોકો આવતા હતા. દૂર દેશાવરથી પત્રો આવતા, લોકો પણ આવતા.

એક વખતે મણીભાઈ જસભાઈ (શ્રી વડોદરા સ્ટેટના સર ન્યાયાધીશ હતા તે) સાહેબજી પાસે આવ્યા હતા અને કચ્છ દેશ તરફ પધારવા માટે ઘણા આગ્રહપૂર્વક સાહેબજીને વિનંતી કરી, જેથી સાહેબજી કચ્છ તરફ મણીભાઈ જસભાઈની સાથે પધાર્યા હતા અને ત્યાં સાહેબજીએ ધર્મસંબંધી ભાષણ આપ્યું હતું. તેમજ ધર્મસંબંધી વ્યાખ્યા કરી હતી, જેથી કચ્છવાળા લોકો આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા હતા અને વિચાર કર્યો કે આ છોકરો બાળવયમાં કેવા કાર્યો કરે છે તો તે આગળ પર મહાપ્રતાપી તેમજ યશવાન નીવડશે. આ બનાવો બાળવયમાં બનેલ તે જણાવેલ છે.

એક વખતે મારા પિતાશ્રી (મનજીભાઈ) મોરબી ગયા હતા. ત્યાં સાહેબજી પધારેલા હતા. આ વખતે સાહેબજીની ઉંમર નાની હતી તે વખતે ત્યાંના કેટલાક લોકોએ ઘણા જ આગ્રહથી વિનંતી કરી કે અમોને અવધાન બતાવો જેથી સાહેબજીએ તે વખતે 'અષ્ટાવધાન' કરી બતાવ્યા હતા. જેથી આ ચમત્કૃતિ જોઈને મારા પિતાશ્રી તો તાજ્જુબ બની ગયા અને રાત્રે શ્રી વવાણિયા બંદરે આવ્યા અને તુરત જ રવજીભાઈ (પરમ કૃપાળુ દેવના પિતાશ્રી) પાસે ગયા. મકાન બંધ હતું જેથી સાંકળ ખખડાવી બારણા ઉઘડાવ્યા અને રવજીભાઈ પાસે જઈને કહ્યું કે તમારો દીકરો તો કોઈ એક દેવપુરુષ જાગ્યો છે, મોરબીમાં ગજબ કરી નાખ્યો વગેરે વાતચીતો કરી હતી.

એક વખતે સાહેબજી તથા મૂળજીભાઈ ભાટીયા ફરવા માટે ગયા હતા. ત્યાં સ્મશાન ભૂમિકાથી કેટલેક દૂર ઊભાં રહ્યા હતા. ત્યાં સ્મશાન તરફ એક માણસ મોટો ભડકો (મસાલ) હાથમાં લઈને જતો હતો તે જોવામાં આવ્યું થોડીવાર પછી બે દેખાયાં, ત્યાર પછી ચાર દેખાયા, છ દેખાયાં, દશ દેખાયાં, વીશ દેખાયાં, પચાસ દેખાયાં, અનુક્રમે એમ જતાં જોવામાં આવ્યાં. જે જોઈ મૂળજીભાઈ ભય પામ્યા અને આ શું થયું? એમ થવા લાગ્યું. સાહેબજીએ મૂળજીભાઈને કહ્યું કે ચાલો, આપણે તેની

તપાસ કરીએ. સાહેબજીએ જણાવ્યું કે અમારા જાણવામાં છે પરંતુ તમારું ચિત્ત ભયાકુળ થયેલ છે. જેથી તે ભય ટાળવાર્થે તમોને પ્રત્યક્ષ જોવામાં આવે તો તેનું સમાધાન સહેજે થાય અને ભય ટળે. ત્યારે ભાઈ મૂળજીભાઈએ

જણાવ્યું કે ના, ના, હું તો નહીં આવું, મને તો ગભરામણ થાય છે. સાહેબજીએ કહ્યું કે ચાલો, કાંઈપણ તમોને બાધ આવે તો તેનો વીમો ઉતારીએ છીએ. આ પ્રમાણે સાહેબજીએ ધીરજ આપી છતાં ચિત્ત ભયાકુળ રહ્યા કરતું હતું. સાહેબજીની સાથે ગયા તો પણ તે લોકોથી થોડે દૂર ઊભા રહ્યાં. ત્યાં થઈને એક માણસ જતો હતો તેને પૂછ્યું કે આ શું છે ? ત્યારે તે માણસે કહ્યું કે એક મુસલમાન ગુજરી ગયો છે તેને કબ્રસ્તાનમાં લાવેલા છે. અંધારું હોવાથી તેની સાથે મશાલચી છે અને બીજા બધા માણસો છે. મશાલચીને આવતાં વાર લાગવાથી કેટલાંક આદમીઓ મસાણથી સામે તેડવા માટે આવતાં હતાં, તેથી એકદમ વધારે માણસો જણાયા હતા. પછી સાહેબજીએ કહ્યું કે, કેમ, જોયું ને ? આમને આમ ભય પામત. અમોએ તમોને પ્રથમથી સમાધાન કર્યું હોત તોપણ તમારું ચિત્ત ભયાકુળ રહ્યા કરત, જેથી તમોને પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરાવ્યો અને તેથી સહેજે ભય દૂર થયો.

સાહેબજી જ્યારે ફરીને આવ્યા ત્યારે ઉપર જણાવેલ સઘળી હકીકત મને કહી હતી અને જણાવ્યું હતું કે તમો હોત તો બહું ભય પામત.

એક વખતે ગામમાં કોલેરાનો ઉપદ્રવ ચાલતો હતો. હંમેશા લગભગ ત્રીસ ચાલીસ કેસ થતાં હતાં. મારા વડીલબંધવ ભાઈ કાળીદાસભાઈ આ ઉપદ્રવથી ઘણો જ ભય પામ્યાં અને ગભરાતા હતા. જેથી સાહેબજીએ જણાવ્યું કે તમારે ગભરાવા જેવું નથી, તમને અને તમારા કુટુંબના કોઈપણ આદમીને આથી બાધા પીડા થવાની નથી, થાય તેના જોખમદાર અમો છીએ, માટે તમારે ગભરાવા જેવું નથી. વગેરે જણાવ્યું હતું જેથી ધીરજ આવી અને ચિત્ત શાંત થયું.

મારા વડીલ બંધવ કાળીદાસભાઈ ઘણો વખત સાહેબજીની સાથે બેસતા તેમજ સાથે જમતા હતા. સાહેબજી તેઓને 'વવાણિયા સમાચાર' તરીકે કહી બોલાવતા હતા. ◆

(ક્રમશ...)

તીર્થંકર ભગવાનનું જીવનચરિત્ર

ભગવાન મહાવીર સ્વામી

સંક
(આપણા ભગવંતો, ચોવીસ તીર્થંકરોનું મહાપુરાણમાંથ
હર્ષા શાહ, મુંબઈ

... ગયા અંકથી ચાલુ

જેના અંતરમાં સમ્યકત્વરૂપી સંપત્તિ ભરી છે એવા તે દેવનું (સિંહકેતુ) ચિત્ત સ્વર્ગના વૈભવમાં લોભાતું નથી. તે શુદ્ધાત્માનું સ્વસંવેદન કરે છે. એ રીતે મહાવીરના જીવે અખંડ આરાધનાપૂર્વક સૌધર્મસ્વર્ગમાં અસંખ્ય વર્ષો વીતાવ્યા. સ્વર્ગમાંથી ચ્યવીને તે દેવ વિદેહક્ષેત્રમાં કનકપ્રભ રાજાના પુત્ર થયા. તેનું નામ કનકધ્વજ. તે યુવાન થતાં તેને રાજ્ય સોંપીને પિતાએ દીક્ષા લીધી.

આ કનકધ્વજરાજાએ એકવાર વનમાં એક મહાન તેજસ્વી મુનિરાજને ધ્યાનમાં બેઠેલા જોયા. વીતરાગી એવા મુનિરાજને દેખી આ મુમુક્ષુ રાજાને પોતાના ચારિત્રની ભાવના જાગી. તેમાં વળી મુનિરાજની પ્રેરણા મળતાં અત્યંત વૈરાગ્યથી તેમની પાસે ચારિત્રદશા અંગીકાર કરી, મુનિ થઈને શુદ્ધ ઉપયોગ વડે આત્માને ધ્યાવવા લાગ્યા. અંતે ચાર આરાધનાના અખંડ પાલનપૂર્વક આયુ પૂર્ણ કરીને આઠમાં સ્વર્ગમાં ગયા.

આઠમાં સ્વર્ગેથી એક સમયના અસંખ્ય યોજનની ઝડપે તેઓ મનુષ્યલોકમાં ઉજ્જૈન નગરીમાં વજ્રધરરાજાના પુત્ર હરિષેણ તરીકે અવતર્યા.

પિતાશ્રી મહારાજા વજ્રધર, શ્રુતસાગર જૈનાચાર્યનો વૈરાગ્યમય ધર્મઉપદેશ સાંભળી સંસારથી વિરક્ત થયા. આથી હરિષેણકુમારને રાજ્ય સોંપી જિનદીક્ષા લીધી.

હરિષેણકુમાર કે જે સમ્યકદર્શન તો પૂર્વજન્મથી જ સાથે લાવેલા તેમણે શ્રાવકના બારવ્રત ધારણ કર્યા. રાજ્યમાં રહેવા છતાં તેઓ કમળવત્ એવા અલિપ્ત હતા. એક દિવસ સંસારથી વિરક્ત થઈ તેઓએ જિનદીક્ષા લીધી. તે મુનિરાજે આયુના અંતે સમાધિપૂર્વક દેહ છોડી પ્રીતિવર્ધન વિમાનમાં ૧૬ સાગર આયુના ધારક દેવ થયા.

સ્વર્ગેથી તે મહાત્મા વિદેહની ક્ષેમદ્યુતિ નગરીમાં, ધનંજય રાજાના પુત્ર તરીકે અવતર્યા. તેમનું નામ પ્રિયમિત્ર હતું.

એકવાર રાજા ધનંજય સંસારથી વિરક્ત થયા. તેમણે રાજ કારભાર પ્રિયમિત્રને સોંપી દીધો. પ્રિયમિ
રાજ્યની સાથે સાથે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ સહિત અણુવ્રતોનું પા
પાલન કરતા હતા. એકવાર તેમના શસ્ત્રભંડારમા
ચક્રવર્તી પદનું વૈભવસૂચક સુદર્શનચક્ર પ્રગટ્યું. ત્યારબાદ
તે મહારાજાએ વિદેહક્ષેત્રના છએ ખંડોનો દિગ્વિજય કર્યો. તેમાં રહેતા સમસ્ત મનુષ્યો, વિદ્યાધરો, તેમજ દેવોને પણ તેઓએ વશ કર્યા.

૮૩ લાખ પૂર્વ ચક્રવર્તી પદે રહી, દર્પણમાં, કાન પાસેના સફેદવાળ દેખી તેનું ચિત્ત સંસારથી વિરક્ત થયું. જિનેન્દ્ર ભગવાનના મુખેથી મોક્ષમાર્ગનું શ્રવણ સાંભળી ચારિત્રદશા અંગીકાર કરી. મોક્ષના સારભૂત નિધાન લઈને સંસારના તુચ્છ નિધાન છોડયા. ઉત્તમ પ્રકારે ચારિત્ર પાલન કરીને રત્નત્રયની આરાધના કરતાં શરીર છોડયું ને બારમાં સ્વર્ગમાં સૂર્યપ્રભ દેવ તરીકે ઉપજ્યા.

સ્વર્ગના અધ્રુવ વૈભવો વચ્ચે અસંખ્ય વર્ષ સુધી રહી તે સૂર્યપ્રભ દેવ મનુષ્યલોકમાં મોક્ષની સાધના કરવા અવતર્યા. જ્યાં તેઓએ ૧૬ ઉત્તમ ભાવનાઓ વડે તીર્થંકરપ્રકૃતિ બાંધી. આ તેમનો ૨૫મો ભવ હતો. ત્યારે ભરતખંડથી છત્પા નામની નગરીમાં રાજા જિતશત્રુ અને રાણી ભદ્રાને ત્યાં વીરપ્રભુનો જીવ નંદન નામે પુત્ર થયો. તેઓ યૌવનને પ્રાપ્ત થયા ત્યારે તેમનો રાજ્યભિષેક થયો. જિતશત્રુ રાજાએ નંદનકુમારને રાજ્ય સોંપી, દીક્ષા અંગીકાર કરી.

નંદનરાજા ૮૪ લાખ વર્ષના થયા ત્યારે પોટ્ટિલાચાર્ય પાસે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા લઈને માસખમણના પારણે માસખમણ કરવા લાગ્યા. એક લાખ વર્ષ પર્યંત તપ કરતાં રહ્યા અને અભ્યાસ કરી ૧૧ અંગના પાઠી બન્યા. નંદનમુનિએ નિષ્કલંક, ચારિત્રાચાર, તપાચાર અને વીર્યાચારની આલોચના કરી, પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોને વંદન-નમસ્કાર કરી, ૧૮ પાપસ્થાનક, ચાર આહાર અને શરીર વોસરાવવારૂપ અનશન વ્રત સ્વીકાર્યું.

દુષ્કર્મની ગર્હા, પ્રાણીઓની ક્ષમાપના, શુભભાવના, ચાર શરણ, નમસ્કાર અને અનશન આ રીતે છ પ્રકારની

આરાધના કરી, ૬૦ દિવસનું અનશન આરાધી, ૮૫ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કર્યું.

છવ્વીસમાં ભવમાં નંદનમુનિ દશમાં પ્રાણાત નામના દેવલોકના પુષ્પોત્તર નામક વિમાનમાં ૨૦ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. હવે અંતિમ શરીરબાદ નિર્વાણ થવાનું હોવાથી અંશમાત્ર પણ મોહ પામ્યા વગર તેઓએ દિવ્ય ભોગોને અનાસક્તભાવે ભોગવી દેવાયુ પૂર્ણ કર્યું.

સત્યાવીસમો ભવ - ભગવાન મહાવીરનો

જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રની વૈશાલીનગરીમાં બ્રાહ્મણકુંડ નામે એક ગામ હતું. ત્યાં ઋષભદત્ત નામે બ્રાહ્મણ અને દેવાનંદા નામે તેની પત્ની હતી. નંદનમુનિનો જીવ દેવલોકથી ચ્યવી દેવાનંદાની કુક્ષિમાં અવતર્યો. મરીચિના ભવમાં બાંધેલ નીચગોત્ર કર્મ, ભોગવવા છતાં બાકી રહ્યું હતું. આથી નીચગોત્રના પ્રભાવે બ્રાહ્મણકુળમાં ઉત્પન્ન થયા. દેવાનંદાએ ૧૪ સ્વપ્નો જોયા અને પ્રાત:કાળે ઋષભદત્તને તે વાત જણાવી. પ્રભુ દેવાનંદાની કુક્ષિમાં આવતા બ્રાહ્મણને મોટી સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ. પ્રભુના ગર્ભકાળની ૮૨ રાત્રી પૂર્ણ થઈ અને શકેન્દ્રનું આસન ચલાયમાન થયું. શકેન્દ્રએ અવધિજ્ઞાનનો ઉપયોગ મૂક્યો. અંતિમ તીર્થંકરને બ્રાહ્મણકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ જાણી વિચાર્યું કે અરિહંત, ચક્રવર્તી, વાસુદેવ, બળદેવ કદાચિત કર્મના દોષથી બ્રાહ્મણકુળમાં આવે પરંતુ તે જન્મ તો ન જ લે. આથી તેઓને મહાકુળમાં લઈ જવાનો નિશ્ચય કર્યો.

ઈન્દ્રની આજ્ઞાથી નૈગમેષી દેવે ગર્ભની ૮૩મી રાત્રીએ, ભાદરવા વદ ૧૩ના દેવાનંદાની કુક્ષિમાંથી ગર્ભને લઈ, વિદેહક્ષેત્રની વૈશાલી નગરીમાં સિદ્ધાર્થરાજાની પટ્ટરાણી ત્રિશલાની કુક્ષિમાં ગર્ભને સ્થાપિત કર્યો અને ત્રિશલારાણીની કુક્ષિમાં રહેલ ગર્ભને દેવાનંદાની કુક્ષિમાં સ્થાપિત કર્યો. તે સમયે દેવાનંદાએ ૧૪ મહાસ્વપ્ન મુખમાંથી બહાર નીકળતા જોયા. આથી તે નિસ્તેજ બની ગઈ. તે જ સમયે ત્રિશલા રાણીએ ૧૪ સ્વપ્નો મુખમાં પ્રવેશતાં જોયા. સિદ્ધાર્થરાજાએ તેને તીર્થંકર જન્મરૂપ તે સ્વપ્નોનું ફળ બતાવ્યું.

ગર્ભસ્થ પ્રભુના પુણ્યપ્રભાવથી આખુ કુળ ધન-ધાન્યની સમૃદ્ધિથી વૃદ્ધિ પામ્યું. જે રાજાઓ ગર્વથી પૂર્વે સિદ્ધાર્થ રાજાને નમતા ન હતા તેઓ ભેટ લઈને આવ્યા અને પોતાની મેળે સિદ્ધાર્થ રાજાને નમવા લાગ્યા.

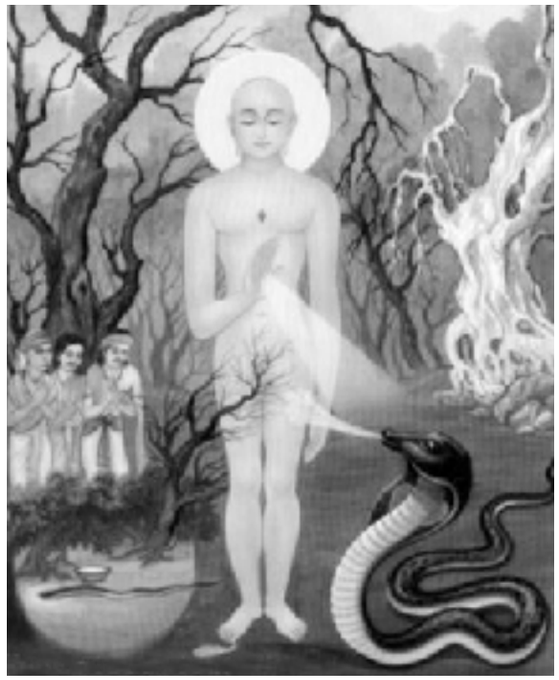
ગર્ભકાળ સાત માસનો થયો ત્યારે એકવાર ગર્ભસ્થ પ્રભુને વિચાર આવ્યો કે મારા હલન-ચલનથી માતાને વેદના થાય છે. જો હું હલન-ચલન બંધ કરું તો માતાને વેદના ન થાય. એમ વિચારી પ્રભુ યોગીની જેમ સ્થિર થઈ ગયા. ગર્ભસ્થ બાળકનું હલન-ચલન બંધ થતાં માતાને ચિંતા થવા લાગી અને તેઓ દુ:ખી થઈ ગયા. પ્રભુએ અવધિજ્ઞાનથી માતાની વેદના જાણી અને પોતાની જાણ કરવા આંગળી હલાવી. આ પ્રસંગ ઉપરથી પ્રભુએ વિચાર્યું કે માતા-પિતાના જીવન દરમિયાન દીક્ષા લઈશ તો તેઓ કેટલા આર્તધ્યાન કરી અશુભ કર્મ બાંધશે ? આમ વિચારી સાતમે માસે જ પ્રભુએ અભિગ્રહ કર્યો કે, ''માતા-પિતા જીવતા હશે ત્યાં સુધી દીક્ષા અંગીકાર કરીશ નહીં.''

ગર્ભમાંય માતૃભક્તિનો આદર્શ પૂરો પાડનારા પ્રભુ ચૈત્ર સુદ ૧૩ના શુભ દિવસે જન્મ પામ્યા. દેવદેવીઓએ મહોત્સવ કર્યો.

પ્રભુ ગર્ભમાં આવ્યા ત્યારથી રાજ્યમાં ધન-ધાન્ય આદિ દરેક રીતે વૃદ્ધિ થવા લાગી. તેથી માતા-પિતાએ પ્રભુનું નામ **'વર્ધમાન'** પાડ્યું. દેવો દેવેન્દ્રોએ બાળ પ્રભુની અત્યંત વીરતા જોઈ તેઓને **'મહાવીર'** નામથી બિરદાવ્યા.

બાળપણથી જ અનેક વીરતાભર્યા પ્રસંગો અને હિંમતભર્યા પરાક્રમો કરી પ્રભુ યૌવનના દ્વારે આવી ઊભા. યૌવનને પ્રાપ્ત પ્રભુનું ભોગકર્મ બાકી હતું. આથી સમરવીર નામના રાજાની યશોદા નામની રાજકન્યા સાથે વિવાહ થયા. કેટલોક સમય પસાર થયા બાદ યશોદા પ્રિયદર્શના નામની પુત્રીની માતા પણ બની. તે મોટી થતાં જમાલી નામના રાજપુત્ર સાથે તેના વિવાહ થયા.

પ્રભુ અઠ્ઠાવીસ વર્ષના થયા ત્યારે માતા-પિતા અનશનના સ્વીકારપુર્વક કાળધર્મ પામ્યા. પ્રભુનો અભિગ્રહ પુરો થયો. આથી મોટાભાઈ નંદિવર્ધન પાસે સંયમ માટે અનુમતિ માંગી. પરંતુ તેઓએ ઈન્કાર કરતાં પ્રભુએ તેમના આગ્રહ ખાતર બે વર્ષ સુધી સંસારવાસ કરવાનું વચન આપ્યું. પરંતુ રાજમહેલમાં પણ તેઓએ સાધુના જેવું જીવન જીવવા માંડ્યું. એક વર્ષબાદ તેઓએ વાર્ષિક દાનની શરૂઆત કરી. વર્ષાન્તે ત્રીસ વર્ષે માગસર સુદ દશમીના દિવસે વર્ધમાનકુમારે દીક્ષા ગ્રહણ કરી.

સર્વત્યાગની પળથી જ મહાવીરના જીવનમાં અત્યંત ઉપસર્ગો અને ઉપદ્રવો આવવા શરૂ થયા. બાર બાર વર્ષનો તેઓનો સાધનાકાળ ઉપસર્ગોથી જ ભર્યો રહ્યો એમ કહી શકાય.

એકવાર વિહાર કરી પ્રભુ કુમાર ગામે પધાર્યા. પ્રભુ કાયોત્સર્ગ કરી ઊભા હતા. સંધ્યા સમયે એક ગોવાળ ત્યાં આવ્યો. પ્રભુ પાસે પોતાના બળદો રાખી ગામમાં કામ માટે ગયો. પાછા આવીને જોયું તો બળદો ત્યાં ન હતા. પ્રભુ તો પોતાના દેહથી બેપરવા હતા, ત્યાં બીજાના બળદોને સાચવવાની તો દરકાર ક્યાંથી હોય ! ગોવાળ વિનાના બળદો વનમાં ચરવા ચાલ્યા ગયા. પ્રભુને બળદો વિશે પૂછપરછ કરતાં જવાબ ન મળતાં તેણે વિચાર્યું કે મારા બળદોને ચોરી જવા ક્યાંક સંતાડી રાખ્યા હશે. આમ વિચારી પ્રભુને રાશ વડે મારવા દોડયો. ઈન્દ્રે ઉપયોગ મૂકી જાણ્યું અને પ્રભુને પ્રથમ ઉપસર્ગ જોઈ ગોવાળને મારતા અટકાવ્યો.

અત્યંત કરુણામૂર્તિ પ્રભુ એકવાર શ્વેતાંબી નગરી તરફ જતા હતા. ત્યારે રસ્તામાં કનખલખ આશ્રમના ગ્રામજનોએ વિનંતી કરી તે માર્ગે ન જવા જણાવ્યું. કારણ કે ત્યાં એક દૃષ્ટિવિષ સર્પ રહેતો હતો. તેની દૃષ્ટિ જે કોઈપણ જીવ પર પડે, તેનું વિષથી મૃત્યું થતું. જ્ઞાનથી પ્રભુએ એ સર્પને ઓળખ્યો અને વિચાર્યું સાધુમાંથી સર્પ બનેલા આ જીવના વેરની વણઝારનો અંત નહીં આવે. આ પરંપરાને આગળ વધવા દેવી ન હોય તો તેને સમજણ આપવી જોઈએ.

તે સર્પને પ્રતિબોધ કરવાનો સમય થયો છે તેમ જાણી, પ્રભુ તે જ માર્ગે ચાલ્યા. થોડીવારમાં ચંડકૌશિક સર્પ ત્યાં આવ્યો. ક્રોધથી ધમધમતો તે સર્પ ભયંકર દૃષ્ટિથી પ્રભુને જોવા લાગ્યો અને પ્રભુના અંગ પર દંશ દેવા લાગ્યો. તે જ્યાં દંશ દેતો ત્યાંથી દૂધની ધારા વહેતી. આથી તે વિસ્મય પામી ઉપશાંત થયો. એટલે પ્રભુએ કહ્યું 'બુઝ ! બુઝ ! ચંડકૌશિક ! મોહ પામ નહીં'. આ વચન સાંભળવાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું. પૂર્વનો સાધુનો ભવ ખ્યાલમાં આવતાં પશ્ચાતાપ થવા લાગ્યો. મનુષ્યભવ તો હારી ગયો પણ આ ભવ સુધારી લેવાની ભાવના સાથે અનશન વ્રત અંગીકાર કર્યું. કોઈ ઉપર પોતાની દૃષ્ટિ ન પડે તે હેતુથી મોઢું બીલમાં રાખી, સ્થિર બની ગયો. પ્રભુની કૃપાથી શુભ પરિણામવાળો થઈ, અનશનવ્રત કરી, મૃત્યુ પામી દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયો.

એકવાર સંગમ નામના અભવ્ય દેવે પ્રભુની વીરતા તોડવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. તેની શક્તિની પરીક્ષા કરવા, તેના પર તોફાની આંધી ફેલાવી. પરંતુ તે પ્રભુ પર આક્રમણ ન કરી શકી. કીડી, મચ્છર, ભમરા, વીંછી, નોળીયા ઉંદર જેવા જીવો દ્વારા થયેલા ઉપસર્ગો સાવ નિષ્ફળ ગયા. વાઘ, સિંહ, હાથી જેવા હિંસક પશુઓ પણ પ્રભુને ચલિત ન કરી શક્યા. એક રાતના વીસ વીસ ઉપસર્ગોથી તો પ્રભુ ચલિત ન જ થયા. પણ આ પછી છ -છ મહિનાઓ સુધી સંગમ સિતમ વરસાવતો રહ્યો. તોય પ્રભુની અણનમતા તો વધતી રહી. અંતે સંગમ હાર્યો. તેણે પ્રભુને અત્યંત નમ્રભાવે ખમાવ્યા. ત્યારે પ્રભુના નયનમાંથી આંસુ સરી પડયા. પ્રભુને છ છ મહિના સુધી ઉપસર્ગો સહન કર્યા તેનું દુ:ખ ન હતું પણ સંગમના ભયાનક ભાવિના સર્જનમાં નિમિત્ત બનવા બદલ પ્રભુની આંખોમાંથી ભાવકરુણા અશ્રુબિંદુ બનીને ટપકી રહી. ◆

(ક્રમશ)

પ્રશ્નોત્તરી

Questions from Aspirants
Answers by the Enlightened One

Q ઉપચારિત અસદ્‌ભુત વ્યવહાર નય એટલે શું ?

ઉપચાર એટલે કોઈપણ પ્રકારની ક્રિયા કરવી તે. જે ક્રિયા સહજપણે ન થતી હોય, જેના માટે કંઈક પુરુષાર્થ કરવો પડે તે ઉપચાર કહેવાય. સદ્‌ભુત એટલે આત્મા અને અસદ્‌ભુત એટલે જડ પદાર્થ. જ્યારે ચેતન નામનો પદાર્થ કોઈ જડ પદાર્થની સાથે કોઈ ક્રિયા કરે છે તો એ અસદ્‌ભુત પદાર્થ સાથેની ક્રિયા થઈ. ચેતન ભાવ કરે છે પણ જડ ઉપર એનું રીએક્શન આવે છે તો એને વ્યવહાર કહેવાય. દા.ત. શેઠ પોતાના મેનેજરને કંઈક ઈન્સ્ટ્રક્શન આપે છે તો ઈન્સ્ટ્રકશન આપવી પડે છે એટલે ઉપચાર કરવો પડે છે. મેનેજર પર પદાર્થ છે, આત્માથી જુદો છે માટે અસદ્‌ભુત છે. જડ પદાર્થની કંઈ ક્રિયા માટે ઈન્સ્ટ્રક્શન છે માટે વ્યવહાર છે. ઉપચારિત વ્યવહારથી આત્માએ મેનેજરને કહ્યું કે તારે આ કામ કરવાનું છે, તો તેની અંદર આ ત્રણ વસ્તુ સમાઈ જાય છે. જે ફાઈનલ ક્રિયા પરપદાર્થમાં થાય છે, જડની સાથે, એને વ્યવહાર કહીએ. આત્માની અંદર તે જ ક્રિયા થાય તેને નિશ્ચય કહીએ. આત્મા શુદ્ધ હોય તો શુદ્ધ નિશ્ચયનય અને કષાયની સાથે હોય તો અશુદ્ધ નિશ્ચયનય કહેવાય.

Q સાચી રીતે સદ્‌ગુરુને જીવ અર્પણ થઈ જાય તો જીવનું કર્તાપણું છૂટી જાય ? અથવા કયા પ્રકારનું કર્તાપણુ રહે ? કંઈ રીતે અર્પણાતા થાય તો કર્તાપણું ઝીરો રહે ?

જો ખરેખર સાચી રીતે અર્પણાતા થઈ જાય તો સાચી રીતે કર્તાપણું અવશ્ય છૂટી જાય. પણ લગભગ જીવ એવી ભ્રાંતિમાં જ રહેતો હોય છે. જ્યારે જ્યારે કહીએ છીએ કે અર્પણાતા કરી દીધી અને પછી તરત ભૂલી જઈએ છીએ. શું ? કે આપણે મન-વચન-કાયાથી બધું અર્પણ કર્યું છે અને પોતાની રીતે જ બીજી ક્ષણે વર્તીએ છીએ. મન-ચિત્ત-બુદ્ધિ અર્પણ કરી દીધી છે તો હવે મારી પાસે મારું પોતાનું કાંઈ જ નથી એમ જો યાદ રહે તો દરેક ક્ષણે જે પણ કાર્ય થશે એ એમની આજ્ઞાએ થશે. એ પ્રમાણે જ વર્તન થશે. એ પ્રમાણેનું વર્તન થાય તો ચોક્કસ અકર્તાપણું જીવને પ્રાપ્ત થાય. એ અકર્તાપણાથી કર્મની નિર્જરા થયા કરે. જો ૧૦૦ ટકા અર્પણાતા થાય તો કર્મ ઝીરો થાય. જ્યારે જ્યારે અર્પણાતા બોલીએ છીએ તો 'આ પણ કરવાનું', 'આ પણ કરવાનું' એટલું બાકી રાખી બાકી બધી વસ્તુ આપણે આપી દઈએ છીએ. નાની-નાની વસ્તુ સાચવીને પોતાની પાસે રાખીએ છે. આ નાની નાની વસ્તુ અર્પણ કરીએ ત્યારે સાચા અર્થમાં અર્પણાતા થઈ કહેવાય.

Q આત્મા ઉપર કર્મ બંધાય છે તે કયા ભાવથી, કેવા બંધાય છે ?

આત્મા જ્યારે વિભાવ કરે છે ત્યારે એની અંદરથી એક શક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. એ શક્તિના કારણે જે બાહ્ય પુદ્‌ગલ પરમાણુઓ છે તે આત્મા તરફ આકર્ષિત થાય છે અને આત્મપ્રદેશ પર ચોંટી જાય છે. આને કર્મનું બંધાવું કહેવાય. વિભાવમાં જેટલી તીવ્રતા કે મંદતા હોય એ પ્રમાણે કર્મ ગાઢ કે હળવા બંધાય છે. તીવ્ર કષાયથી ઘણા કર્મ બંધાય અને ઓઘે ઓઘે વિભાવ કર્યો હોય તો ઓછી સંખ્યામાં કર્મ બંધાય છે. જેવી તીવ્રતા એ પ્રમાણે કર્મ બંધાય અને ઉદયમાં આવે ત્યારે એજ પ્રમાણે આત્માને ફળ મળે.

Q ભિખારી, અપંગ, બીમાર થવાના ભાવ તો કોઈ કરતા નહીં હોય, પછી એવું કર્મ કયા ભાવથી બંધાય છે ?

જ્યારે આપણે ભિખારી કે અપંગને જોઈ એની નિંદા કે બુરાઈ કરીએ છીએ, તેને એ વસ્તુનો અહેસાસ કરાવીએ છીએ ત્યારે આપણે પણ એવું જ કર્મ બાંધી લઈએ છીએ. આ જ કારણથી એવા કર્મ ભોગવવા પડે છે. આજ દિવસ સુધી આપણને ખબર જ ન હતી કે કયા ભાવ કરવાથી, કેવી રીતે ફળ મળે છે. ફળ મળે છે ત્યારે આપણને ખબર પડે છે, જાણતા-અજાણતા આપણે કોઈ એવું શુભ કે અશુભ કાર્ય કર્યું હશે જેના કારણે આ પરિણામ મળી રહ્યું છે. હવે પરમાર્થની સમજણ આવવાથી, આત્માની ઓળખાણ થવાથી સમજાય છે, અહેસાસ થાય છે કે કેવા ભાવ કરવા જોઈએ ? તે ભાવનું પરિણામ શું આવવું જોઈએ ? નિરંતર એવા ભાવનું સેવન કરશું તો એવા ફળની પ્રાપ્તિ જ્ઞાની પુરુષના આશ્રયે આપણને અવશ્ય પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. ◆

પૂજ્યશ્રીની સાથે સાથે...

ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય

'પ્રેમ'એ આત્માનો અદ્‌ભુત ગુણ છે. પ્રેમનું બીજું નામ જ આત્મા છે. 'શ્રદ્ધા' પણ આત્માનો ગુણ છે. એની યથાર્થ સમજણ જીવને આવી જાય અને ધર્મ ઉપર સાચી શ્રદ્ધા થઈ જાય તો ચોક્કસ મોક્ષ મળે. જ્યાં સુધી ઘોર મિથ્યાત્વ ચાલી રહ્યું છે, ત્યાં સુધી આત્માના કોઈ ગુણ સાચા અર્થમાં સમજી પણ ન શકાય.

*** હે ભગવાન! આપ પરમ ધીર છો. પરમ વીર છો. હે પ્રભુ! આપના ધીરજ અને વીરતાના ગુણોનું હું શું કીર્તન કરું! આપે સંસારમાં રહીને સંસારને છેદ્યો તે એક મોટું આશ્ચર્ય છે.**

સંસારના વિષમમાં વિષમ ઉદયકાળો અને પરિબળો સામો આપ એકલા હાથે વીરતાથી ઝઝુમ્યા અને સફળતાને વર્યા એ તો વળી વિશેષ આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે છે.

*** હે પ્રભુ! આપે મનુષ્ય, દેવ, તિર્યંચકૃત ભીષણ ઉપસર્ગો અને ડાંસ, મચ્છર, ક્ષુધા, તૃષા આદિ ભયંકર પરિષહોને અદ્‌ભુત ધૈર્ય અને સમતાથી વેદી તેમને કેવળ નિઃસત્વ કર્યા, ક્યાંય પણ અધીરજ કે અસમતા, ખેદ કે ગ્લાનિનો અંશ પણ રહેવા ન દીધો એ આપ ભગવંતનું અદ્વિતીય પરાક્રમ અને નિર્ભયપણું મારા હૃદયમાં સાનંદાશ્ચર્ય ઉપજાવે છે.**

સંસારમાં અનેક પ્રકારના નાનામોટા પરિષહ અને ઉપસર્ગો હાજર થતાં જ હોય છે. એ વખતે આપણી સમતા કેટલી રહે છે? જીવ આકુળ વ્યાકુળ કેટલો નથી થતો એટલે કે આત્મા ચંચળ ન થાય તો અદ્‌ભુત દશા ક્રમશઃ ચોક્કસ ચોક્કસ પ્રાપ્ત થાય છે. ઘણાનો એવો અનુભવ હશે કે જમવામાં જરાક મોડું થાય અથવા તો ગરમ જોઈતા પદાર્થ ઠંડા હોય અને ઠંડા જોઈતા પદાર્થ ગરમ તો પણ ઘણી કચકચ શરૂ થઈ જાય. આવી રીતે અત્યંત નાની ચીજની અંદર કેટલા વિષમ, અશુભ ભાવ નિરંતર આપણે કર્યા જ કરીએ છીએ.

જે પ્રકારે ભાવનું વિષમપણું છે એ પ્રકારે આત્માની અંદર ચંચળતા છે એટલે કે કંપન છે, ધ્રુજારી છે. જેટલું કંપન હોય, જેટલી ધ્રુજારી હોય એટલા કર્મબંધન થાય, થાય ને થાય. સંસારના નાના મોટા પ્રસંગની અંદર મન કેટલી વાર આ પરિષહને સહન કરવાને બદલે કેટલો બધો ઉહાપોહ અંતરમાં કર્યાજ કરે છે, એટલે કે આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન વિગેરે. મંત્ર, માળા કે મંદિર નિયમિત જવાતું હોય તો અત્યંત સારું છે; ન થાય તો આવા ઉપસર્ગો કે પરિષહ સહન કરતા આત્મા કઈ રીતે શાંત, શાંત ને શાંત થઈ શકે તો પણ આત્માનો વિકાસ ચોક્કસ વધારે વધારે થયા કરે.

સામાન્ય જીવો તો કર્મોના સામાન્ય ઉદય સમયે પણ ક્ષોભ પામી સ્થિરતા રાખી શકતા નથી, જ્યારે આપે વિકટમાં વિકટ સંજોગો વચ્ચે પરમ ધૈર્યવંત અને વીર્યવંત રહીને આત્મસ્થિરતા, આત્મશાંતિ અને આત્મસમાધિના દુર્ગની એક કાંકરી સરખી પણ ખરવા ન દીધી એ કાંઈ ઓછું વિસ્મયજનક નથી.

સંસારના ગમે તેવા કાર્યો કરતાં હોઈએ પણ કોઈ જાતની હૃદયને કે માથાને કંઈ અસર ન થાય એટલી પ્રેક્ટીસ કરી લઈએ તો બધા જ વ્રત, તપ, નિયમ, યાત્રા અને મોક્ષ એમાં સમાઈ જાય છે તે ચોક્કસ સમજવા જેવું છે.

*** હે પ્રભુ! એવી રીતે આપે કર્મદળના ભેત્તા થઈ, કર્મ શત્રુઓના કાળ બનીને કાળને જ કિંકર કર્યો, પરમ વૈરાગી અને પરમ શુકલધ્યાની કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળ સુખ અને કેવળવીર્ય સંપૂર્ણપણે પ્રગટ કરીને, પૂર્ણ વીતરાગ થઈ, શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરી મુક્તિસુંદરીને વર્યા. અહો આશ્ચર્ય! અહો આશ્ચર્ય!!**

હે કૃપાળુનાથ! આપના એ સર્વોત્તમ ગુણો મને બહુ બહુ પ્રિય છે, ઈષ્ટ છે. હું તે ગુણોનું સાચા મનથી સન્માન કરું છું.

*** હે નાથ! આ જીવ તો જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, મોહનીય અને અંતરાય કર્મોની જાળમાં સપડાયો છે અને ખૂબ પામર, દીનહીન અને નિર્વીર્ય થયો છે. તે હવે તેનાથી છૂટવા આપ પ્રભુને શરણે આવ્યો છે, તો પરમ કૃપા કરી, સાથ આપી, આપના ધૈર્ય અને વીરતાના ગુણોનું દાન કરી આ પામરને જલદી જલદી છોડાવશો એ જ આ રંકની વિનંતી છે. હે પ્રભુ, આ રંક સેવકની એ વિનંતી માન્ય રાખશો.**

સાચા અર્થમાં એ ગુણોનો એક અંશ જ્યારે આપણને પ્રાપ્ત થાય તો એનું સન્માન, ભક્તિ કે પૂજા કરી શકીએ પણ એ ગુણોનો અંશ સાચા અર્થમાં પ્રાપ્ત ન થયો હોય તો કઈ રીતે એનું સન્માન કરી શકીએ? બોલવા માટે તો બોલી લઈએ તિક્‌ખુતો, આયાહિણં, પયાહિણં, વંદામિ, નમસ્સામિ, સક્કરેમિ, સમ્માણેમિ, સત્કાર કરું છું, વંદન કરું છું, જ્યાં સુધી એ ગુણોનો સાક્ષાત્ અનુભવ ન થાય ત્યાં સુધી શબ્દ સિવાય હોઈ પણ શું શકે? એટલે ફરીને કહેવાનું એ છે કે જ્યાં સુધી આત્મજ્ઞાન પ્રગટે નહી ત્યાં સુધી ધર્મની દરેકે દરેક ક્રિયા મોક્ષને માટે ૧૦૦ ટકા નિષ્ફળ છે અને જ્યારે આત્માનો લક્ષ થઈ જાય ત્યાર પછી સંસારની કોઈપણ ક્રિયાઓ મોક્ષને માટે ચોક્કસ સફળ છે કારણ કે પછી સાચું શું અને ખોટું શું એ ચોક્કસ ખબર પડી ગઈ છે. ભેદ પણ સમજાઈ ગયો છે અને ખોટું જ્યાં થાય છે ત્યાં નકારથી કહેવાય છે આ ખોટું છે, મને ન જોઈએ; આ સાચું છે મને જોઈએ. એટલે સંસારમાં શરૂઆતની અંદર નવાણું વખત બોલીએ આ ખોટું છે, નથી જોઈતું, નથી જોઈતું; એકવાર બોલીએ આ સાચું છે મને જોઈએ છે. અનાદિકાળની જે મિથ્યામાન્યતા, અંધશ્રદ્ધા અને અસદ્‌ગુરુ જેને આત્મજ્ઞાન નથી એવાનો આશ્રય, એ નિશ્ચય આત્માને ઘાતક છે એવું સમજવામાં ન આવે તો કલ્યાણનું કારણ ચોક્કસ નથી. કેટલાય ભવોનો આપણો અનુભવ કહે છે કે આવું કાંઈ આપણને મળેલું નથી છતાંય આપણે અસત્‌સંગની સંગત છોડતા નથી. કળિયુગનો પ્રભાવ કે આપણા પૂર્વકર્મના પાપ કહેવાય? મોક્ષનો માર્ગ અને આત્માની પ્રાપ્તિ થાય, અનુભવ થાય એના સિવાય આ મનુષ્યભવમાં બીજો કોઈપણ લક્ષ ન હોવો જોઈએ. પછી ધર્મની કોઈપણ ક્રિયા કરીએ અને કોઈપણ સંપ્રદાયમાં રહીને આરાધન કરીએ પણ લક્ષ આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિનો હોય તો એ લક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સંસારના ગમે તેવા કાર્યો કરતાં હોઈએ પણ કોઈ જાતની હૃદયને કે માથાને કંઈ અસર ન થાય એટલી પ્રેક્ટીસ કરી લઈએ તો બધા જ વ્રત, તપ, નિયમ, યાત્રા અને મોક્ષ એમાં સમાઈ જાય છે તે ચોક્કસ સમજવા જેવું છે.

*** હે ભગવાન! આપ પરમ શાંત છો. પરમ કાંત છો.**

હે પ્રભુ! શાંતિ અને સમતાને આપનાર આપનો અદ્‌ભુત બોધ સ્મરણમાં આવે છે. આપે સંસારસુખના અભિલાષી જીવોને બોધ કર્યો કે, 'હે જીવો! સમજો. રાગદ્વેષની પરિણતિથી વિરામ પામો, વિરામ પામો. પ્રમાદ છોડી જાગૃત થાઓ, જાગૃત થાઓ! સંકલ્પ-વિકલ્પ, રાગ-દ્વેષના પરિણામો આત્માની સહજ શાંતિને હરી લે છે. કષાયભાવો સ્વભાવથી ઉષ્ણ હોઈ તે આત્માના સહજ શીતળ સ્વભાવને ઉષ્ણ કરે છે. આત્માને અશાંતિ ઉપજાવી અકળાવે છે, મુંઝવે છે અને વીતરાગતા શાંત સ્વભાવ પ્રગટ કરી પરમ શાંતિનો નિરંતર અનુભવ કરાવે છે. માટે એ વિભાવ પરિણામને ભાવસંયમ પ્રાપ્ત કરાવી શાંત કરો, શાંત કરો. બરફની પાટ પાસે બેઠા હોઈએ અને

શીતળતા અનુભવીએ એવી આત્માની સહજ સ્વાભાવિક શીતળતાનો અનુભવ કરાવો, અનુભવ કરાવો.

જ્યારે શાંત થઈ ધર્મનું આરાધન, મંત્ર અથવા આત્માની વિશેષ પ્રકારે જ્યાં જાણકારી મળે એવા પુસ્તકોનું વાંચન કરતી વખતે મન શાંત, શાંત થતું જાય, મન શાંત થાય એટલે કે સંસારના બીજા બધા વિચારોથી વ્યાવૃત થવાય અને એવું પાંચ પંદર મિનિટ ચાલે ત્યારે ઘણાને અનુભવ હશે, શરીરના જુદા જુદા ભાગની અંદર અત્યંત એવો ઠંડકનો અનુભવ થતો હશે. ઉપરથી શરીરને અડીએ તો નોર્મલ લાગે પણ અંદરમાં બરફ જેવી ઠંડી લાગે છે. ક્યારેક કપાળ, ગળા, ગાલ, હૃદય, વાંસા, સાથળ આ બધી જગ્યાઓ ઉપર ઘણાને શીતળતાનો અનુભવ લાગતો હશે. અત્યંત વિષમ એવા સંજોગો હોય, કો'કની સાથે મારામારી અને ઝગડા ચાલતા હોય, મોઢેથી થોડું કાંઈક બોલાતું હોય પણ અંદરમાં રહેતું હોય આ ખાલી બોલાય છે, મારે કાંઈ કરતા કાંઈ મતલબ નથી, એ વખતે પણ શરીરની અંદર ઠંડકનો અનુભવ ચાલે.

જેમની દશા કંઈક વધારે સારી છે અને ઘણા કર્મોનો ક્ષય કરેલો છે, એના સાનિધ્યમાં બેસીએ તો પણ જીવના જે કંઈ વાયબ્રેશન થાય, સંસારના બધા વિચારો ક્યાં વહ્યા જાય છે ખબર નથી પડતી; વિચાર રહિતપણે શાંતતાનો

જે પુરુષાર્થ આપણે કરતા હોઈએ, એ પુરુષાર્થમાં બળવાનપણે લાંબાકાળ સુધી ટકી રહેવું એજ આત્માનું વીર્ય છે.

અનુભવ થાય છે. આવા પણ અનુભવ ઘણા લોકોના તમારામાંથી હોઈ શકે છે. ભગવાનના પરમ શાંત, પરમ કાંત ગુણોનો આપણામાંથી ઘણાને અનુભવ હોય. એવી રીતે જેટલા જેટલા અત્યાર સુધી ભગવાનના ગુણો આપણે વર્ણન કરીને સાંભળ્યા, દરેક ગુણોનો આપણામાંથી કોઈને ને કોઈને ખરેખર સાક્ષાત અનુભવ છે જ. એમ બધા ભેગા મળીએ તો બધા ગુણોનો અનુભવ થઈ ગયો. બધા એકબીજા સાથે બળવાનપણે શુભ અને શુદ્ધભાવથી સત્ સમાગમ, સત્સંગ કરો. ત્રીજી વ્યક્તિની ક્યારેય કોઈ વાત ન કરવી. બે ત્રણ વ્યક્તિ સાથે સત્સંગ કરતા હોઈએ અને એક જ આશ્રય નીચે હોઈએ તો સમજાશે બન્ને દ્રષ્ટિકોણ કેટલા સાચા છે. ગમે તેટલા વિરોધાભાસ હોય તો બન્ને ઈશ્વરના ગુણો છે. એમ કરી ઈશ્વરના અનેક ગુણોની જાગૃતિ થાય. ઘણીવાર કહીએ છીએ બીજા સાથે ન ફાવતું હોય તો પણ કોન્ટેકમાં રહી એ ગમાડવાની ટ્રાય કરીએ તો વિશેષ પ્રજ્ઞા એટલે સમજણ પડે.

*** પરંતુ પ્રભુ! મેં આપના અમુલ્ય વચનોને લક્ષમાં લીધા નહીં, આપે ચીંધેલા માર્ગને આટલા ભવસુધી મેં ઓળખ્યો નહીં અને મેં ભ્રાંતિથી અશાંતિને શાંતિ માની વર્ત્યા કર્યું છે, તે હવે આપની કૃપાથી સમજાય છે. હવે બરાબર સમજાય છે કે સંકલ્પ વિકલ્પ એજ આકુળતા-વ્યાકુળતા છે અને આકુળતા એજ અશાંતિ છે.**

સંસારની અંદર ગમે તેટલી ભક્તિ અને ધર્મનું આરાધન કરતા હોઈએ પણ આમ બનશે કે નહીં બને? કોઈપણ પ્રસંગ બનતા હોય તો મનમાં આકુળતા-

વ્યાકુળતા કે આમ થશે કે નહીં થાય? આમ થયું હોત તો સારું હોત; આમ ન થયું હોત તો સારું હોત એવા અંતરમનની અંદર દરેકને સતત કંઈક ને કંઈક વિચાર ચાલતા હશે. જેટલી વધારે આકુળતા - વ્યાકુળતા એનું બીજું નામ સંકલ્પ વિકલ્પ. એનું નામ તો અશાંતિ છે. હવે નિશ્ચયથી જે પ્રમાણે પ્રારબ્ધનો ઉદય હશે, કર્મ પાકી જે ફળ આપવાનું હશે એ ફળ મળશે જ, શુભ હશે તો શુભ, અશુભ હશે તો અશુભ. આવી જો સમજણ હોય તો પછી આકુળતા-વ્યાકુળતા પ્રમાણમાં ઘણી ઘણી ઓછી થાય છે. અને મન શાંત થાય છે. આત્મા કંપાયમાન કે ચંચળ થતો નથી. આત્મસ્થિરતા રહે છે, આત્મસમાધિ ક્રમશ: પ્રગટ થાય છે.

*** હે પ્રભુ! આપે તો પરમ આશ્ચર્યકારક આત્મવીર્ય પ્રગટાવી, વિષમ ઉદયકાળે સામે પડી, કર્મોને બાળી પ્રજાળી, રાગ દ્વેષની શૃંખલાને તોડી ફોડી, પરપરિણતિને ભસ્મ કરી આત્માની અપૂર્વ શાંતિ, અપૂર્વ શીતળતા પ્રગટ કરી છે. આપનું એ અદ્‌ભુત પરાક્રમ આશ્ચર્ય ઉપજાવે છે.**

આત્માનું વીર્ય પ્રગટાવવું એટલે કોઈપણ એક વસ્તુ માટે લાંબા સમય સુધી, મહિનાઓ સુધી ટકી રહેવું. આટલું તો હું કરીને જ રહીશ! જે પુરુષાર્થ આપણે કરતા

ધર્મની કોઈપણ ક્રિયા કરીએ અને કોઈપણ સંપ્રદાયમાં રહીને આરાધન કરીએ પણ લક્ષ આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિનો હોય તો એ લક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે.

હોઈએ, એ પુરુષાર્થમાં બળવાનપણે લાંબાકાળ સુધી ટકી રહેવું એજ આત્માનું વીર્ય છે. પ્રભુએ જ્યાં સુધી બધા જ કર્મોનો સંપૂર્ણપણે ક્ષય ન કર્યો ત્યાં સુધી શાંતિથી બેઠા નહીં પણ બળવાન પુરુષાર્થ કર્યો. જ્યારે આપણે એવા પુરુષાર્થ કરવા ચોક્કસ ઈચ્છતા હોઈએ પણ આ જરા અગત્યનું કામ છે એટલું કરી લઉં પછી પુરુષાર્થ તો આખી જિંદગી કરવાનો જ છે ને! બસ આટલો ફરક છે. ભગવાને ક્યારેય કહ્યું નથી કે હું પછી કરીશ. આપણે સંસારના નાના મોટા જન્મમરણના કોઈપણ પ્રસંગો હાજર થાય ત્યારે એમાં એટલા લીન થઈ જઈએ કે આ એક પ્રસંગ આજનો ઉજવી લઈએ પછી તો આખી જિંદગી ધર્મ જ કરવો છે. જ્યાં ધર્મને સેકંડ પ્રાયોરીટી મળી ત્યાં આત્માનું વીર્ય વેરાઈ ગયું, ઢોળાઈ ગયું કે તૂટી ગયું. આત્માના આ વીર્યનું સ્ફુરાયમાનપણું એ આત્મા માટે જે કાંઈ કરીએ છીએ એની ઉપર અખંડપણે એનો પુરુષાર્થ. હવે એ પુરુષાર્થ કરતા રહીએ અને કર્મ સંસારનું હશે તો એની મેળે કર્મ એનો હિસાબ કરી લેશે. ત્યાં સુધી પુરુષાર્થ અટકી જાશે અને આપણે કહીશું અરેરે, આટલો ય પુરુષાર્થ ન થયો, નિંદામી, ગરિયામી વિગેરે વિગેરે. આ રીતે આત્માના પુરુષાર્થમાં અખંડપણે પ્રથમ ભાવ રહ્યા કરવા જોઈએ અને કર્મની કે સંસારની ચિંતા કરવા જેવી નથી. ભગવાનથી પણ વધારે સ્ટ્રોંગ કર્મ છે એ આપણે જાણીએ છીએ. આપણે ગમે તેટલી ભગવાનની પૂજા, ભક્તિ કરતા હોઈશું ભગવાન કરતા કર્મ મોટા છે. એ હિસાબ તો લઈ લેશે બાકી નહીં રાખે. ◆

* ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય .... લેખક : શ્રી ભોગીલાલ ગીરધરલાલ શેઠ

નોંધ : પૂજ્યશ્રીના 'ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય'ના વિવેચનોનું આ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ અનન્ય પરિવર્તનના તંત્રી વિભાગ દ્વારા આવરવામાં આવ્યું છે.

पूज्यश्री की अमृतवाणि

स्वच्छंद

भूमिका

आज सभी जैन (जन) देह से धर्म करतें हैं याने कि पांच इन्द्रियाँ, मन, चित्त और बुद्धिसे। वांचन करते हैं तो आंख का उपयोग, व्याख्यानादि सुनते हैं तो कानका उपयोग, व्रत, तप, नियम बाधायें ली तो देह से, चिंतन - मनन हो तो बुद्धि या मनसे। इस तरह यह देहको छोड़कर ओर किस प्रकार से धर्म हो रहा है? जब देह से धर्म होता है तो देह से संबंधित जो कर्म है उन कर्मो का क्षय भी होता है और नये कर्म भी बंधते है।

हम सब जानते है कि 'घाती कर्म' आत्माके साथ जुडे है और 'अघाती कर्म' देह के साथ जूडे है। अब अगर देह से धर्म करे तो जो अघाती कर्म है - आयुष्य, नाम, गोत्र और वेदनीय ये बंधते है या मंद होते हे, १००% क्षय नहीं हो सकते। यानिकी परिभ्रमण चालु रहेगा। पुण्य किया तो देवलोक मिलेगा वि....।

दुसरी ओर जिसे सत्धर्म कहते हैं - जहाँ आत्मा है और आत्मा कर्मो से मुक्त हो रही हो। सभी कर्मोकी निर्जरा और मोक्ष का कारण हो तो उसे हम सत्धर्म कहते है, याने जिस धर्म से परिभ्रमण १००% टूटे। अब हममें से बहुत लोगों को शायद यह भी पता न हो कि, जो चारों घाती कर्म हैं, वह चारो महापाप कर्म है। अनादि काल से आज तक आत्मा के बारे में कुछ भी जाना

> जब यह समझने में आयेगा कि सामने वाला व्यक्ति जिस दृष्टिकोण से कह रहा है, वह सच्चा है और जो समझ अथवा दृष्टिकोण का जो फर्क है, वही झगड़े का कारण है, राग द्वेष का कारण है और वही परिभ्रमण का कारण है, तब सत्धर्म की समझ आयेगी।

> सत्धर्म वहाँ है जहाँ आत्मा है और आत्मा कर्मो से मुक्त हो रही हो। सभी कर्मोकी निर्जरा और मोक्ष का कारण हो तो उसे हम सत्धर्म कहते है, याने जिस धर्म से परिभ्रमण १००% टूटे।

नहीं और निरंतर पाप कर्म करते ही आ रहें हैं, तो फिर मुक्ति का कारण तो नहीं होगा। ऐसा शायद पहले कभी भी न सुना हो, मानने में भी न आये। फिर भी इतना तो मानने में अवश्य आयेगा कि परिभ्रमण कर रहे हैं, मुझे मुक्ति मिलेगी ऐसा विश्वास भी नहीं हैं और यही एक सबुत है कि सत्धर्म को हम लोगों ने जाना ही नहीं हैं।

अब इस सत्धर्म को कैसे जान सकते हैं? हम सब इतना तो जानते है कि 'राग-द्वेष' इस देह से नहीं हो सकते, आत्मा से ही राग-द्वेष होते हैं; और जहाँ राग-द्वेष होते है, अशुभ कर्म का बंधन अवश्य होता है। अब हम सोचे कि हम सबमें कितने राग-द्वेष हैं और कितने कम हुए ? लोग यही समझते हैं कि संसार छोड़ देगें तो मोक्ष मिलेगा और संसार का मतलब पति, पत्नि, बच्चें आदि जो कुछ हैं, उनमें से किसी एक के प्रति १००% में से १५/२०% राग या द्वेष कम किया हो, तो समझते है कि राग-द्वेष खत्म हो गये।

सत्धर्म के लिए जो अत्यंत अत्यंत जरूरी है, वह जीवको स्वयं समझना है। अब चाहे जितना शास्त्र आदि का वांचन हो, या घर छोड़ कर जंगल में भी चले जायें, पर राग-द्वेष स्वयं स कम हो ही नहीं सकते, और जब तक यह न हो तब तक सत्धर्म समझा भी नहीं जा सकता। राग द्वेष का बड़ा कारण क्या हो सकता है? अभिप्राय, समझ या दृष्टिकोण का फर्क। आज दो भाईयों में, बाप-बेटे में या पति-पत्नी में झगड़ा होता है, सबको बराबर पता ही है, कि दोनों पक्ष कहते है, 'मैं सच्चा हूँ' और 'आपको मेरा कहा ही मानना पड़ेगा'। इस तरह ऐसी मान्यता से कभी हम छूट नहीं सके, क्योंकि ऐसी जो जीव की समझ है, यही सबसे बड़ा पाप है, परिभ्रमण का कारण है। अब आज तक ऐसा तो सुना नहीं होगा, कि 'मैं सच्चा हूँ' यह भव परिभ्रमण का बड़ा कारण है। एक पागल/मूर्ख व्यक्ति कहे कि, 'मैं सच्चा हुँ' तो वो कितना सच हो सकता है? मूर्ख (अज्ञानी) आत्मा याने मिथ्यात्वी आत्मा अर्थात् परिभ्रमण करती आत्मा अगर कहें कि, 'मैं सच्ची' तो ये सच कैसे हो सकता है? जैसे रास्ते में एक भटकता व्यक्ति हो जिसका कोई ठिकाना ना हो, इस तरह ८४ लाख योनि में आत्मा भटकती हो, ऐसी आत्मा अगर कहें कि, 'मैं सच्ची हुँ' तो ये कितना सच हो सकता है? तो जब से यह समझने में आयेगा कि - सामने वाला व्यक्ति, पति या पत्नि आदि जिस दृष्टिकोण से कह रहा है, वह सच्चा है और इस तरह जो समझ अथवा दृष्टिकोण का जो फर्क है, वही झगड़े का कारण है, राग द्वेष का कारण है और वही परिभ्रमण का कारण है, तब सत्धर्म की समझ आयेगी।

अब हमारे मन के अंदर ऐसी गांठ बंध जानी चाहिये कि चाहे जो हो, जो भी किमत चुकानी पड़े वह चुकायेंगे, पर राग-द्वेष का कारण ना हो ये लक्ष्य रखेंगे। क्योंकि राग-द्वेष होना, ये किसी भी जीव के वश में नहीं अत: वो होने ही वाला है। दुसरी तरह से एक प्रश्न पूछता हूँ कि, ''क्या कभी आपने ऐसा निश्चय किया है, कि १५ जनवरी को १० बजे मेरा क्रोध का प्रोग्राम है या एक दो घंटे पहले आपको पता होता है कि दो घंटे बाद क्रोध आने वाला है?'' तात्पर्य यह है, कि जो वस्तु अपने वश में नहीं, जो हमारी अपनी इच्छा की नहीं है ऐसी कुछ चीज हो जाये तो उसे कर्म का उदय कहते हैं। किसी ने ऐसी तो मांग या इच्छा की हुई नहीं होगी कि, मैं भिखारी हो जाऊँ, पुरी जिंदगी दु:खी होऊँ। आज केन्सर, डायाबीटीस आदि बड़ी बीमारियां खुब हो रही हैं। तो क्या कभी किसी ने ऐसी माला फेरी है, कि भगवान शुगर हो जाये, केन्सर हो जाये और मन दु:खी रहे या मुझे पुरी जिंदगी पैसो की तंगी रहे। तो जो वस्तु अपनी इच्छा ना हो और मिलती है, वो कर्म के कारण मिलती है। तो इसका अर्थ तो ये हुआ कि सत्धर्म और कर्म हमें समझ में आता ही नहीं।

अब एक नई दृष्टि से विचार करें तो कुछ वांचन कम होगा तो भी चलेगा। यह महावीर का मार्ग अत्यंत वैज्ञानिक, निश्चित रूप से वैज्ञानिक है, इसलिए प्रेक्टिकल प्रोसेस करें अथवा प्रयोग करें तो निश्चित परिणाम जो भगवान महावीर को मिले है वही परिणाम हमें भी मिल सकते है। अब पुन: प्रश्न होगा कि, महावीर ने जो प्रयोग किये हैं वह किताबें कहाँ से मिलेगी? और किस तरह करें? वांचन करते हैं तो घंटे - दो घंटे वांचन करें उसके बजाय १० से १५ मिनीट वांचन हो और १५-२० जो वाक्य दिये हुए हों वो जीवन में उतर जाये तो बहुत बड़ा कल्याण हो जाये। पर कितने ही भवों की आदत है, घंटो सुने तो अच्छा! अब तक जो कहा सिर्फ उतना ही गहराई से चिंतन, मनन और प्रेक्टिस करने में आये और जहाँ समझ ना आये वहाँ पूछें कि यह वस्तु किस तरह करनी? तो सहजता से हो सके ऐसा है। यह वैज्ञानिक और प्रयोगात्मक मार्ग है, इसलिये आप जिस तरह इसे समझ कर वर्तन में लायेगें, और वर्तन में अगर परिणाम ना मिले, तो पूछने से जवाब मिल जायेगा। ◆

भूमिका समाप्त

> आज सभी जैन (जन) देह से धर्म करतें हैं याने कि पांच इन्द्रियाँ, मन, चित्त और बुद्धिसे। वांचन करते हैं तो आंख का उपयोग, व्याख्यानादि सुनते हैं तो कानका उपयोग, व्रत, तप, नियम बाधायें ली तो देह से, चिंतन - मनन हो तो बुद्धि या मनसे।

नोंध : पूज्यश्री के 'स्वच्छंद' के विवेचन का यह संक्षिप्त स्वरूप अनन्य परिवर्तन के संपादक विभाग द्वारा लिखा गया है।

The Master's Voice

UPDESH CHHAYA

We learned in the last issue that .....

There are four types of people represented by the four woodcutters.....

Four woodcutters went into a forest. First they collected ordinary wood. Walking a bit ahead, they came upon sandalwood. Three of the woodcutters took sandalwood whereas one declined, since he felt unsure about saleability of this (new) type and decided that the known (ordinary wood) was good for him. Further ahead, they came across gold and silver, upon which two of the three with sandalwood discarded for gold – silver, whereas one declined. A little ahead, they came upon Ratnachintaamani (wish fulfilling gem), which one grabbed by discarding the gold, while the other retained the gold.

*** 1. It can be derived that beings can be classified into types, one of which is like the person who opted for wood and declined all other (better) things; such type have failed to recognize the Master in course of doing their worldly deeds; did not perceive the Master with love and devotion; accordingly, such person's birth – withering – death continued; moreover, the subsequent birth form did not improve.**

2. In the instance where sandalwood was chosen in place of ordinary wood, it can be inferred that such being has recognized and accepted the Master, thereby granting himself better next life form.

3. Where gold etc. was chosen, it can be concluded that he recognized the Master as such and secured good life form for his subsequent life time.

4. One who opted for Ratnachintamani, has truly recognized the Master and ends life cycles.

Significance of the Master is incomprehensible and imperceptible. The more a seeker is able to comprehend and perceive, the more he gets benefited.

.....and continue herein with .....

Resolve firmly that inclinations outbound must be extinguished and made to turn inward; definitely, this only is the preaching of The Master.

Till self realization is experienced, the only medium a being has is the body or it's five senses through which all material objects / situations are perceived and pleasure derived. Feel-good after deep meditation is also experienced by body and felt by *Aatma*. Thus, during initial stages, *Aatma* is progressing, seemingly due to certain (external / bodily) happenings as a result of which the inclinations of the seeker remain outbound. The material object or situation will remain just as the world, which has always existed and will continue to do so. Let it remain. Bringing it closer or pushing it away is of little consequence. The thoughts, inclinations, *vritti* which remains outbound, attaching to the external objects / situations – that should stop and turned inward by becoming focussed on *Aatma*.

During initial stages, Aatma is progressing, seemingly due to certain (external / bodily) happenings as a result of which the inclinations of the seeker remain outbound. The material object or situation will remain just as the world, which has always existed and will continue to do so. Let it remain. Bringing it closer or pushing it away is of little consequence. The thoughts, inclinations, vritti which remains outbound, attaching to the external objects / situations – that should stop and turned inward by becoming focussed on Aatma.

Unchecked inclinations for material world indicates that the seeker has not set eyes on The Master. The zeal with which he indulged in worldly affairs before meeting HIM, he can no longer do after coming in contact with HIM is the true characteristic of The Master.

A being, by diligently observing religious rituals and maintaining certain abstinence, feels he is deeply religious. In worldly affairs or carnal pleasures though, he is as zealous or attached. On

coming in contact with a Living Master and thereby, with *Aatma,* becomes aware of own existence – separate from the body. Bodily pleasures, indulgence for which had been the focus all along, become less important with increasing awareness of and in comparison to experience of *Aatma*.

Upon perceiving The Master knowledgeably and introspectively, a female can no longer become the cause of attraction; because, the original form of The Master is far removed from sensual pleasures or it's imagination. One who has known infinite happiness does not get attracted (materially) and only he who does not get attracted has seen The Master and perceived HIM so; then, a live female body can only seem lifeless since The Master's words have been found true, appropriately; one, who has known the body and *Aatma* to be separate by remaining in proximity of The Master, ignores the body and perceives *Aatma* and accordingly, perceives the body and *Aatma* of a female also to be separate; he finds the female body to be a statue made up of flesh, bones, etc and hence, is not attracted.

Entire strength of the body – both the upper as well as the lower, is rooted in the waist. A broken waist saps all strength. A being longs for sensual pleasures. Strength of materialistic world in the form of the body is derived from sensual longings in the form of the waist. The Master's preaching strikes and breaks the sensual longings ie a being realizes the triviality of such longings and with the base getting broken, strength of materialistic world – *Sansaar* diminishes. This is the capability of The Master's preaching.

Celibacy has been extensively preached by almost all religions, faiths or beliefs and in all scriptures, mention is of women only, against whom men are required to abstain. It should be understood that this applies equally to the women.

Today, the greatest cause of concern for all religions is the man-woman relation and everywhere, denial is the only solution professed. On analyzing, it is apparent that the karm in the form of woman (or man) is surpassed in the tenth stage of spiritual pursuit. Simply denying such karm, does little to actually get rid of it.

On analyzing, it is apparent that the karm in the form of woman (or man) is surpassed in the tenth stage of spiritual pursuit. Simply denying such karm, does little to actually get rid of it.

On the other hand, mention of instances of Chakravarty (Emperor) having 64000 women in his harem and attaining Moksh in the same life is found in the scriptures. Today, a married person, casting an eye on another women, fears losing moksh permanently by incurring hell ! Can the applicable principle differ?!

On coming in contact with a Master and truly recognizing HIM as such, makes a seeker aware of his own true state – *Aatma* with body, incurred as a result of past *karm*. With keen introspection and observation, he is able to experience *Aatma*. A stage comes when his experience of *Aatma* and his knowing The Master or vice versa are equal. Upon attaining this level, a seeker cannot get attracted by a woman.

Till such level is achieved, it is hard to believe that each of the immediate family members, become a *karm* generating machine for us even by only beholding them in sight. In absence of correct perspective, ignorance causes a seeker to incur infinite *karm*. With change in perception due to The Master, the same situation result in elimination of *karm*. So, even with people or situation remaining same, desired outcome is brought about due to correct perspective. The past *karm* will raise inclination in the seeker. This phenomenon is described as *audayik bhaav – bhaav,* rising in a seeker due to *uday* (activation) of past *karm*. Armed with correct perception, the seeker is able to perceive the phenomenon as such and knows that the raised inclination is a passing phase which, if not surrendered to, must get extinguished soon, without incurring new *karm*. ◆

Armed with correct perception, the seeker is able to perceive the phenomenon as such and knows that the raised inclination is a passing phase which, if not surrendered to, must get extinguished soon, without incurring new karm.

Note: This translated and edited version of Pujya Prem Acharyaji's Discourse is done by the Editorial Team of Ananya Parivartan

જૈન ધર્મનો પગથાર

સંકલન
ડૉ. સુચિતા દોશી
મુંબઈ

અનાદિકાળથી પરિભ્રમણ કરતાં આ જીવે ધર્મ કર્યો જ્ઞાનમાર્ગે, તપોમાર્ગે, ક્રિયામાર્ગે, પણ સાચા આત્મધર્મની સમજણ ન મળી અથવા જેમના આશ્રયે મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધી શકાય એવા સત્‌ગુરુ નથી મળ્યા અથવા તો આ જીવે પોતે સત્‌ગુરુના આશ્રયે જરૂરી એવો પ્રબળ પુરુષાર્થ નથી કર્યો. તેથી જ આ જીવનું પરિભ્રમણ ચાલુ છે, તેને મુક્તિ નથી મળી.

અનાદિકાળથી વીતરાગ એવા શ્રી તીર્થંકર પ્રભુ, આત્મપ્રાપ્ત સત્પુરુષો, જ્ઞાનીભગવંતો, આત્મા પ્રાપ્ત કરવા માટે જે મોક્ષમાર્ગ બતાવી ગયા છે, તે શુરાનો માર્ગ છે. છતાં કૃપાળુદેવ જેવા સત્પુરુષોએ તેને બને તેટલી સહેલાઈથી સમજાવી, શૂરવીરપણે તેનું આરાધન કરવા કહ્યું છે. તે મોક્ષમાર્ગનું આરાધન સ્વચ્છંદે ન કરતાં, સત્પુરુષના આશ્રયે તેમની ભક્તિ કરતાં કરતાં થાય તો મોક્ષ ક્ષણવારમાં મેળવી દે તેમ કહ્યું છે. માટે જ જ્ઞાનીઓએ સરળ એવા 'ભક્તિમાર્ગને સર્વોપરી' કહ્યો છે.

આ ભક્તિ અંતરથી જાગે અને જીવ સાચા અર્થમાં પુરુષાર્થ કરી શકે, ત્યારે જ જીવનું કલ્યાણ થાય છે. તો સૌ પ્રથમ આ આત્મધર્મની આરાધના કયા ભવમાં સૌથી સારી રીતે થઈ શકે ?

આ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતાં જીવોની ગતિ ચાર છે, પરંતુ તે ચાર ગતિમાં ઉત્પતિ યોગ્ય અલગ અલગ ૮૪ લાખ સ્થાનો છે. એ બધામાંથી જ્ઞાનીઓએ જેની પ્રશંસા કરી છે એવી ગતિ મનુષ્યની અને યોનિ પણ મનુષ્યની છે. ચાર ગતિના જીવોનું વર્ણન કરતાં એક સુભાષિતમાં કહ્યું છે,

''देवास्तु विषयासक्ता, नारका: दुख विह्वला:।
ज्ञानहीनाश्च तिर्यंचो, धर्मयोग्या हि मानवा:।।''

અર્થાત્ દેવો વિષયોમાં આસક્ત છે, નારકીઓ દુ:ખથી વિહ્વળ બનેલા છે, તિર્યંચો જ્ઞાનહીન છે, માત્ર ધર્મ યોગ્ય તો મનુષ્યો જ છે.

શાસ્ત્રોમાં આગમોમાં વર્ણન છે તે પ્રમાણે,

દેવગતિના સુખો : દેવગતિમાં સુખોનો સાગર છલકાય છે. શારીરિક દુ:ખ તો ત્યાં જરા માત્ર નથી. ભૌતિકતાની દૃષ્ટિએ ત્યાંના સુખોનું વર્ણન સાંભળીએ, તો ભલભલા તે મેળવવા લલચાય. કહેવાય છે આખા જંબુદ્વિપની સર્વ સંપત્તિ એકત્ર કરીને આપવામાં આવે તો પણ દેવના પગની રત્નમય મોજડીના એક રત્નની કિંમત પણ ચૂકવી ન શકાય. આવા ભૌતિક સુખોનો ભોગવટો દેવો ભલે સીમીત માત્રામાં કરી શકતા હોય, પણ એ ભૌતિકતાનો ત્યાગ કરવાની વાત કરી શકતા નથી. ૧૪ ગુણસ્થાનકમાં દેવોની યોગ્યતા ચાર ગુણસ્થાનક સુધી જવાની છે. કર્મબંધનના મુખ્ય પાંચ કારણોમાંથી દેવો માત્ર મિથ્યાત્વને જ હટાવી શકે છે. અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, યોગ આ ચાર કારણો દેવોને વિદ્યમાન હોય છે, તેથી તેઓના કર્મબંધ અને પરિભ્રમણ ચાલુ જ રહે છે. દેવો ''વિષયાસક્તિ'' નામના સોનાના પિંજરામાં પુરાયેલા રહે છે, એમાંથી બહાર નીકળવું તેમને માટે મુશ્કેલ છે. ગમે તે દેવ કે દેવેન્દ્રને ભગવાનની વાણી સાંભળવાનું મન થાય તોય તેનો મૂળ દેહ તો દેવલોકની દેવી સાથે જ હોય છે. ઉત્તર વૈક્રિયથી કરેલા નકલી દેહથી જ તે સમવસરણમાં આવે છે. આ ભયંકર વિષયાસક્તિ દેવોને આત્મધર્મની આરાધના કરવા ન દે.

નારકી જીવોના દુ:ખો: નરકમાં નારકીઓને મુખ્યતયા ત્રણ વેદના ભોગવવાની હોય. (૧) ક્ષેત્રજન્ય વેદના (૨) પરમાધામી દેવો કૃત વેદના (૩) નારકી જીવો પરસ્પર આપે તે તથા કરોડો રોગોની વેદના.

તેમાં એકમાત્ર પહેલી ક્ષેત્રજન્ય વેદનાનો જ વિચાર કરીએ તો જ્યારથી નારકી જીવ નરકમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારથી, નરકનું આયુષ્ય પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી સતત એ વેદનાઓ એમને ભોગવવી પડે. શાસ્ત્રમાં એને માટે ગાથા આવે છે કે,

''निमेस्संतरमित्तंपि, जं साता नत्थि वेयणा''

અર્થાત્ આંખનો એક પલકારો પડે એટલો સમય પણ નારકીના જીવને શાતાનો અનુભવ થતો નથી, પરંતુ સતત વેદના ભોગવવી પડે છે.

એ ક્ષેત્રજન્ય વેદના કોઈએ આપ્યા વિના, પોતાના પૂર્વ કર્મના ફળ સ્વરૂપે નારકી જીવોને સતત છ પ્રકારની વેદના સાત નરકમાં ભોગવવી પડે છે.

નરકના	નામ	ગોત્ર	
૧.	ધમા	રત્નપ્રભા	૧૬ જાતિના રત્નની (તેના જેવા દેખાતા તીક્ષ્ણ કાચના ટુકડાવાળી) બહુલતાવાળી પૃથ્વી
૨.	વંશા	શર્કરાપ્રભા	વળાંકવાળા તીક્ષ્ણ પથ્થરો છે.
૩.	શિલા	વાલુપ્રભા	વાલુ (રેતી) છે.
૪.	અંજણા	પંકપ્રભા	લોહીમાંસના કાદવકીચડ જેવા પુદ્‌ગલ છે.
૫.	રિઠ્ઠા	ધૂમ્રપ્રભા	ગાઢ ધુમાડો છે.
૬.	મઘા	તમસ્‌પ્રભા	અંધકાર છે.
૭.	માઘવતી	તમતમ : પ્રભા	ઘોર અંધકાર છે.

આ ૭ નરકમાં ૧૦ પ્રકારની વેદના જીવ ભોગવે છે.

(૧) ભૂખની વેદનાઃ દુનિયાના બધા જ અનાજ, ફળ, ફુલ, સર્વ ખાદ્ય પદાર્થો ખાઈ જાય તો પણ તેની ભુખ શાંત ન થાય. જો કે નારકી જીવોને આપણી જેમ ખાવાનું જ ન હોય, વૈક્રિય શરીર હોવાથી અશુભ પુદ્‌ગલોનો આહાર કરવાનો હોય, છતાં તીવ્ર ભૂખનું વેદન થાય.

(૨) તરસની વેદનાઃ નારકી જીવોને અપરિમિત તરસ લાગે, એનું તાળવું, જીભ, હોઠ કાયમ સૂકાયા કરે. ધારો કે દુનિયાના સર્વ જલાશયો, નદી આદિ સર્વ પાણી પી જાય તો પણ તેની તરસ છીપે નહીં તેથી પીડાયા કરે.

(૩) શીત વેદનાઃ દમ, ખાંસીના દર્દીને પોષ માસની ઠંડીમાં ઠંડો પવન ફુંકાતો હોય ત્યારે ખુલ્લા શરીરે પર્વતની ટોચ પર સુવડાવો, તો તેને જેટલી ઠંડી લાગે એના કરતાં અનંતગણી ઠંડી તેમને કાયમ અનુભવવી પડે.

(૪) ઉષ્ણવેદનાઃ ઠંડા પ્રદેશમાં જન્મેલા માનવને વૈશાખ જેઠના લૂ ઝરતા વાતાવરણમાં ખેરના લાકડાના ધગધગતા કોલસા પર સુવડાવવાથી જેવી વેદના થાય તેના કરતાં અનંતગણી ઉષ્ણ વેદના સહેવી પડે.

(૫) જવર વેદનાઃ નારકીના શરીરમાં સતત જવ (તાવ)ની વેદના રહે. બળતરા થયા કરે.

(૬) દાહ વેદનાઃ તે જીવોને શરીરમાં અંદરથી અને બહારથી સતત બળતરા થયા કરે.

(૭) કંડુવેદનાઃ તેના શરીરમાં સતત ખંજવાળ આવ્યા કરે. છરી ચાકુ આદિ શસ્ત્રોથી શરીરને છોલી નાખે તો પણ ખંજવાળ ન મટે.

(૮) પરવશતાની વેદનાઃ નારકી જીવો સ્વાધીન ન હોય, સદાય પરાધીનતા ભોગવવાની હોય.

(૯) ભયની વેદનાઃ નારકીના જીવો સતત ભયમાં જ રહે, માનસિક શાંતિ ન હોય.

(૧૦) શોકની વેદનાઃ ચીસો નાખવી, કરૂણા રૂદન કરવું, ઘણાં ગમગીન રહેવું, સંપૂર્ણ જીવન પસાર થાય ત્યા સુધી આવું ભોગવવાનું.

આમ આ ૧૦ પ્રકારની વેદના ભોગવતા નારકીના જીવો દુ:ખથી વિહ્‌વળ હોય છે. સુખરૂપી અર્ક જેમાંથી નીકળી ગયો છે અને ફક્ત દુ:ખ છે એવા નરકમાં જીવતા જીવો ધર્મની આરાધના કરી શકતા નથી.

તિર્યંચગતિની અજ્ઞાનતા અને પરાધીનતાઃ એકેન્દ્રિયથી માંડીને પંચેન્દ્રિય સુધીના તિર્યંચ જીવોની અજ્ઞાનતા અને પરાધીનતા તો આપણે નજરે જોઈએ છીએ. એકેન્દ્રિય જીવો તો સ્થાવર નામ કર્મના ઉદયે તડકો ગમે તેટલો હોય, તો છાંયે ન જઈ શકે. બાકીના તિર્યંચોની દેહ રચના જ એવી છે કે એને જીવનનો મોટો ભાગ ખોરાક માટે દોડધામ કરવામાં જ પસાર કરવો પડે. વળી અજ્ઞાનતા અને અવિવેકને કારણે તિર્યંચોને માર પડે, ત્રાસ ભોગવવો પડે વગેરે, પણ છતાં તિર્યંચો પાંચમાં ગુણસ્થાનકે પહોંચવાની યોગ્યતા ધરાવે છે. પણ તેવા તિર્યંચ શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ પણ પાંચમાં ગુણસ્થાનથી આગળ વધીને પરમ કલ્યાણ ન સાધી શકે.

હવે એ નક્કી થયું કે જે સુખાસક્ત ન હોય, દુ:ખ ત્રસ્ત ન હોય, અજ્ઞાન ત્રસ્ત ન હોય એવા મનુષ્યો જ ધર્મ પ્રાપ્ત કરી શકે અને આત્મધર્મની આરાધના કરી શકે.

આમ સર્વકાળે, ચારેય ગતિમાં, ૮૪ લાખ યોનિમાં સર્વોપરિતા એક માત્ર માનવીની જ છે. આ વાંચ્યા પછી થાય છે ને આપણે કેટલી મહેનત કરી આ મહામૂલો મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત કર્યો છે. તો હવે પ્રમાદ ન કરતાં, ખૂબ વધારે મહેનત પુરુષાર્થ કરી, મળેલ આ મનુષ્યભવને સફળ બનાવવાનો છે. ◆

અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો

શ્રેષ્ઠીવર્ય શ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ

બાળપણ અને શિક્ષણ : શેઠશ્રી લાલભાઈના ઘેર, મોહિનીબાની કૂખે તા. ૧૯-૧૨-૧૮૯૪ના રોજ અમદાવાદમાં કસ્તુરભાઈનો જન્મ થયો હતો.

કસ્તુરભાઈને બે ભાઈઓ અને ચાર બહેનો હતા. આર.સી.હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી ઈ.સ. ૧૯૧૧માં તેઓ મેટ્રિક પાસ થયા. આ હાઈસ્કૂલમાં સ્વ. બલ્લુભાઈ ઠાકોર અને જીવણલાલ દીવાન જેવા રાષ્ટ્રીય રંગે રંગાયેલા ઉત્તમ શિક્ષકો હોવાથી નાનપણથી જ તેમનામાં રાષ્ટ્રપ્રેમના બીજ રોપાયાં હતાં. ઘરમાં ધર્મપરંપરાના સંસ્કારો સુદૃઢ હતા. આમ શિક્ષણ, સંસ્કાર, શિસ્ત, રાષ્ટ્રીયતા આદિ ગુણોનું સંવર્ધન થતું હતું ત્યારે એકાએક તેમના પિતા લાલભાઈનું ઈ.સ. ૧૯૧૨માં મૃત્યુ થયું. પિતાશ્રીએ ઊભો કરેલ મોટો વહીવટ અને મોટા કુટુંબના સુવ્યવસ્થિત પાલન માટે કુટુંબીજનોની સલાહ લઈને કસ્તુરભાઈએ ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ઉદ્યોગધંધામાં ઝંપલાવ્યું. જો કે ખાનગી શિક્ષણ લઈને તેમણે અંગ્રેજી ભાષા સારી રીતે શીખી લીધી હતી, જેથી વિદેશપ્રવાસમાં અને ઉદ્યોગવિકાસમાં તે સહાયક થઈ શકે.

કાર્યકુશળતા અને ગૃહસ્થાશ્રમ પ્રવેશઃ ધંધામાં પ્રથમ ટાઈમકીપર અને પછીથી સ્ટોર્સનું કામ સંભાળવાનું

અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો

તેમના ભાગે આવ્યું. સ્ટોર્સમાં તે વખતે રૂની જાત અને તેની ગુણવત્તા ઓળખવી એ ખૂબ અગત્યનું કામ હતું. આ કામમાં યુવાન કસ્તુરભાઈ જાતમહેનત અને ખંત દ્વારા જુદાં જુદાં ગામ અને જિલ્લાઓમાં ફરીને થોડાં જ વર્ષોમાં દેશના અગ્રગણ્ય રૂ પારખુ નિષ્ણાંતોમાં ગણાવા લાગ્યા. ઈ.સ. ૧૯૧૪માં પહેલું વિશ્વયુદ્ધ ફાટી નીકળતાં કાપડ ઉદ્યોગને ખૂબ ઉત્તેજન મળ્યું. રાયપુર મિલમાં ઉચ્ચ કક્ષાનું કાપડ બનવા લાગ્યું. તેઓએ કેટલાક પાયાના સિદ્ધાંતો નક્કી કર્યા હતા, જેમ કે - માલની ગુણવત્તા ઉચ્ચતમ રાખવી, લાંબા ગાળાનો લાભ થાય તે રીતે આયોજન કરવું, રૂ વગેરે કાચો માલ શ્રેષ્ઠ જાતનો વાપરવો, જે - તે વિભાગનું સંચાલન નિષ્ણાતોને સોંપી તેમને સ્વતંત્રપણે કાર્ય કરવા દેવું, દલાલો, વેપારીઓ, શેરહોલ્ડરો અને મદદનીશોને યોગ્ય વળતર મળે, તેમની સાથેનો વ્યવહાર સૌમ્ય અને મૈત્રીપૂર્ણ રહે તેની કાળજી રાખવી. થોડા જ વર્ષોમાં રાયપુર મિલ ભારતની એક શ્રેષ્ઠ મિલ તરીકે ખ્યાતિ પામી. ઈ.સ. ૧૯૧૫ના મે માસમાં અમદાવાદના અગ્રગણ્ય ઝવેરી શ્રી ચીમનલાલ વાડીલાલની સુપુત્રી શારદાબહેન સાથે સાદાઈથી લગ્ન કરી કસ્તુરભાઈએ ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યો.

નેતાઓનો સંપર્ક: મહાત્મા ગાંધીજી, સરદાર પટેલ, દાદા માવલંકર, દીવાન જીવણલાલ વગેરે નેતાઓના સંપર્કમાં આવવાના આ સમયે મુખ્ય ત્રણ બનાવો બન્યા. ૧૯૧૮ની મિલમજૂરોની હડતાળ, ગુજરાતમાં દુષ્કાળની પરિસ્થિતિ, ૧૯૨૧નું કૉંગ્રેસ અધિવેશન.

આ ત્રણેય પ્રસંગોમાં કસ્તુરભાઈએ પોતાની વ્યવહારકુશળતા, ખંત, પ્રામાણિકતા, ઉદારતા, દીર્ઘદૃષ્ટિ અને નિષ્ઠાથી કાર્ય કરવાની શક્તિનો સૌને પરિચય કરાવ્યો. કૉંગ્રેસના અધિવેશનમાં શ્રી મોતીલાલ નેહરુ વગેરે નેતાઓની દિનચર્યા જોઈને કસ્તુરભાઈએ તેમાંથી પોતાના જીવનને મહાન બનાવવાનો સંકલ્પ કરી. રાષ્ટ્રપ્રેમના સંસ્કારોને દૃઢ કર્યા.

ધારાસભ્ય અને વિષ્ટિકાર તરીકે: ઈ.સ. ૧૯૨૨માં મિલમાલિક મંડળના પ્રતિનિધિ તરીકે કસ્તુરભાઈ ચૂંટણીમાં વિજયી નીવડ્યા. બ્રિટિશ સરકાર તરફથી તેઓ ઉદ્યોગો, રૂની ખરીદી કે કાપડની નીતિ અંગેની કાર્યવાહી કરતી વિવિધ કમિટીઓમાં નિમાયા. આઝાદી પછી પણ શ્રી જવાહરલાલ નેહરુની સૂચનાથી ઉદ્યોગ, બૅંકિંગ, જાહેર સરકારી સાહસો અને રિઝર્વ બૅંકને લગતી અનેક બાબતોમાં કસ્તુરભાઈએ વિવિધ હોદ્દાઓ પર રહીને સારી કામગીરી બજાવી. આ સમસ્ત કાર્યવાહી દરમિયાન તેમનું દીર્ઘદૃષ્ટિપણું, પ્રામાણિકતા અને રાષ્ટ્રહિતને લક્ષમાં રાખીને કામ કરવાની પદ્ધતિથી સર્વત્ર તેમનો યશ વિસ્તરતો ગયો. રૂની ખરીદી તથા કાપડનીતિ ઘડવાની બાબતમાં તો તેમનો મુકાબલો કરી શકે તેવો ભારતભરમાં તે સમયે ભાગ્યેજ બીજો કોઈ પુરુષ હશે, એમ તજજ્ઞોનું માનવું હતું.

નવા ઉદ્યોગ ભણી: પિતાના મૃત્યુ બાદ ભારતને સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત થઈ ત્યાં સુધી કસ્તુરભાઈએ ટેક્ષ્ટાઈલ ઉદ્યોગ પૂરતી જ પોતાની આર્થિક પ્રવૃત્તિ સીમિત રાખી હતી. હવે ભારતના ઉદ્યોગીકરણની દૃષ્ટિએ વૈવિધ્યકરણની જરૂરિયાત ઊભી થઈ હતી. અમેરિકાની સાયનેમાઈડ કંપની સાથે તેમણે સહયોગની વાટાઘાટો કરી વલસાડ પાસે અતુલ પ્રોડક્ટ્સ નામના ઉદ્યોગ સંકુલનું વડા પ્રધાન જવાહરલાલ નેહરુના હાથે ઉદ્‌ઘાટન કર્યું. ભારત સરકારની રૂા. ત્રણ કરોડની લોન મળતાં તેનો ખૂબ ઝડપથી વિકાસ થવા લાગ્યો. અત્યારે તો તેના કરોડો રૂપિયાના માલની વિદેશોમાં નિકાસ થાય છે. આજુ-બાજુના દસ કિલોમીટર અંતરથી આવતા લગભગ ૫૫૦૦ માણસોને કાયમી રોજી મળે છે. અહીં એકબીજા સાથે સંકળાયેલ દવાઓ, રસાયણ અને અનેક જાતના રંગોનું વિપુલ પ્રમાણમાં ઉત્પાદન થાય છે. 'અતુલે' કરેલુ સામાજિક કાર્ય શૈક્ષણિક, સાંસ્કૃતિક અને સમૂહકલ્યાણની દૃષ્ટિએ ખાસ ધ્યાન ખેંચનારું છે. કેન્ટિનમાંથી સસ્તા દરે મળતું ભોજન, ઓપનએર થિયેટર, રમતગમત અને મનોરંજન માટેની ક્લબો, જ્ઞાન, સંસ્કાર અને કળાની પ્રવૃત્તિઓ, બે હજારથી વધુ શિશુઓ અને વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણની સુંદર વ્યવસ્થા તેમજ આરોગ્યસુવિધાઓ - આ બધી તેની ખાસ વિશેષતાઓ છે.

રાષ્ટ્રીયતાના રંગે: ૧૯૨૧ની સાલથી રાષ્ટ્રીયતાના રંગે રંગાયેલા અનેક નેતાઓનો કસ્તુરભાઈને પરિચય થતો રહેલો. પછી તે મજૂરો અને માલિકોની મડાગાંઠના સંદર્ભમાં હોય, દુષ્કાળ કે પૂરની રાહતના સંદર્ભમાં હોય, કૉંગ્રેસના અધિવેશનના સંદર્ભમાં હોય કે ઉદ્યોગને લગતા વિવાદાસ્પદ મુદ્દા બાબતમાં હોય, સૌના હિતને ખ્યાલમાં રાખવાની વૃત્તિ હોવા છતાં રાષ્ટ્રનું હિત તેઓના હૈયે સર્વોચ્ચ સ્થાને હતું. આ કાર્યને સિદ્ધ કરવા માટે તેઓ પોતાનો અંગત લાભ જતો કરી નુકસાન સહન કરવા પણ તૈયાર રહેતા. કંડલાને મહાબંદર તરીકે વિકાસવવા માટેની સર્વ કાર્યવાહીમાં તેઓ કેન્દ્રસ્થાને હતા. ગાંધી સ્મારક નિધિ માટે ઉદ્યોગગૃહો પાસેથી પાંચ કરોડ રૂપિયા ભેગા કરી આપવાની મુખ્ય જવાબદારી તેઓએ સ્વીકારી ઘણાં વર્ષો સુધી તેના ટ્રસ્ટી તરીકે સેવાઓ આપી હતી.

જીવનનું ધ્યેય અને તેની સિદ્ધિ: જૈન મંદિરોનો જિર્ણોદ્ધાર, પ્રેમાભાઈ હૉલ (અમદાવાદ)નું આધુનિકકરણ, અમદાવાદમાં એંજિનિયરિંગ કૉલેજની સ્થાપના, શાસ્ત્રોની જૂની પ્રતોની સુરક્ષા અને તેમનું સંશોધન આ ચારેય જીવનધ્યેયોની પૂર્તિ કરી તેમણે જીવનની કૃતકૃત્યતાનો અનુભવ કર્યો.

તેમના દાના થકી અમદાવાદમાં એલ.ડી.એંજિનિયરિંગ કૉલેજની સ્થાપના થઈ. જૈનોની પ્રસિદ્ધ પેઢી આણંદજી કલ્યાણજીના પ્રમુખ પદના વહીવટ દરમિયાન તેમણે ઘણાં અગત્યનાં કાર્યો કર્યાં. રાણકપુર, દેલવાડા, શેત્રુંજય અને તારંગાના જૈન તીર્થોનો પોતે અંગત રસ લઈને, અદ્યતન દૃષ્ટિથી, કલાત્મક રીતે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો. આ ઉપરાંત ગિરનાર, કુંભારિયા, ધંધુકા અને અમદાવાદની શાંતિનાથની પોળના દેરાસરના જીર્ણોદ્ધારનું કાર્ય પણ તેમણે પોતાની આગવી સૂઝ અને દીર્ઘદૃષ્ટિથી કરાવ્યું.

ભારતીય પ્રાચ્યવિદ્યાના વિકાસ અને જૈન શાસ્ત્રોની જૂની પ્રતોના સંશોધન પ્રકાશન માટે તેઓએ ગુજરાત યુનિવર્સિટીની સામે 'લાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામંદિર' નામની સંસ્થાની સ્થાપના મુનિશ્રી પુણ્યવિનયજીના સહયોગથી કરી જેનું ઉદ્‌ઘાટન જવાહરલાલ નેહરુએ કર્યું હતું. તેમાં અત્યારે ૪૫૦૦૦ હસ્તપ્રતો છે અને પશ્ચિમ ભારતની વિવિધ સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓએ ભેટમાં આપેલી કલાત્મક કૃતિઓનું સુંદર સંગ્રહાલય છે. પીએચ.ડી. અભ્યાસ માટે ગુજરાત યુનિવર્સિટીએ આ સંસ્થાને માન્ય કરી છે.

આધુનિક શિક્ષણના પુરસ્કર્તા: પ્રારંભમાં આર્ટસ કૉલેજ ત્યાર પછી 'અમદાવાદ એજ્યુકેશન સોસાયટી'ની સંચાલન સમિતિના પ્રમુખ શ્રી કસ્તુરભાઈ હતા. ગુજરાત યુનિવર્સિટી, શોધસંસ્થાઓ વગેરેના નિર્માણમાં કસ્તુરભાઈનો ફાળો ખૂબજ અગત્યનો રહ્યો છે. જેમાં અટીરા, પી.આર.એલ. ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ મૅનેજમેન્ટ, સ્કૂલ ઑફ આર્કિટેક્ચર, નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ ડિઝાઈન, વિક્રમ સારાભાઈ સાયન્સ સેન્ટરનો સમાવેશ થાય છે.

અંતિમ વિદાય: ૮૬ વર્ષની પરિપક્વ અવસ્થાએ કસ્તુરભાઈને બોલવામાં તકલીફ થઈ અને તા. ૨૦-૧-૧૯૮૦ના રોજ અમદાવાદ મુકામે તેમનું અવસાન થયું. દેશપરદેશથી હજારોની સંખ્યામાં લોકોએ આ બહુલક્ષી વ્યક્તિત્વના ધણી, આર્ષદ્રષ્ટા, ઉદારચેતા, શિક્ષણસંસ્કારના મહાન હિમાયતી, અપ્રતિમ ઉદ્યોગપતિ અને કર્મનિષ્ઠ મહાપુરુષ ઉપર પોતાની શ્રદ્ધાંજલિઓનો ધોધ વરસાવ્યો. કુટુંબ, નગર, પ્રાંત, રાષ્ટ્ર અને સમસ્ત માનવજાતિના એક મહાન હિતેચ્છુના મહાપ્રયાણે નાના મોટા સૌને દિલગીર કરી મુક્યા.

તેમના વ્યક્તિત્વના અંગભૂત બની ગયેલા સદ્‌ગુણો આપણને અને અન્ય સૌ કોઈને પણ પોતાનું જીવન ઉત્તમ બનાવવા માટે સદાય પ્રેરણા આપતા રહેશે. ◆

(નોંધ : પરમ શ્રદ્ધેય પૂજ્ય શ્રી આત્માનંદજી લિખીત પુસ્તક ''અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો'' માંથી ઉપર્યુક્ત પ્રકરણ, અનન્ય પરિવર્તન ટીમ દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવ્યું છે.)

Mumukshu's Column

UNTIL I MET "HIM"

Natasha Jain, Mumbai

Quote - Gurbaani

Apne jism nu enna sawaro,
O taan mitti which he mil jana hai
Sawarna hai taan, Apni rooh nu sawaro, Kyunki us rooh ne hi rab de kol jaana hai

Before I write about my experience of meeting Param Pujya Pappaji for the first time, I wish to mention about some people without whom my Journey of True Awakening would have never begun. I owe a lot to them.

- My Dadima, who introduced and got me to start attending Vimi Aunty's (Dr. Vimi Thapar) Classes (Satsangs) and but for whom I would have not known that something like this ever existed.
- Shweta, my friend, family who took keen interest in me and pushed me to continue. Wherever I have mentioned "we", it means both of us.
- Vimi Aunty, the most important nimit in my Journey. Her enthusiasm in teaching us about Param Krupaludev always excited me and made me think how good this must be. Whatever I have understood and learnt so far is only through her.
- My Husband and his family, who never stopped me at any time from attending Satsangs.
- Other Mumukshus of my Group who were all enthusiastic and learning about their understanding helped me in my growth
- Many other Souls and unseen factors which has helped me to get where I am.

During the initial days of my Journey on this path, my thoughts were:

1. Why do I have to give up on my sleep and go for a 3 pm class?
2. Ok! Since everyone is going, I too should go or else I may hurt someone's sentiment.
3. This stuff is not about blindly following a religion but knowing about Shrimad Rajchandra.
4. May be this will help me improve as a person and my relationships with people around me.
5. Let me go for Satsang as I can observe small changes in me as its result.
6. Satsang teaches me things that are easy to follow and has made me realize how ignorant I was.

Then for about 6 months, one of the reasons being laziness, we missed the Classes. By the time I had taken a job and spent most of the time at work. We then learnt that Vimi Aunty had started late evening satsangs and we again resumed and also did the homework. At this stage, my thoughts were:

1. Why should I go for Satsangs at 9.30 pm after a tiring day at work?
2. Ok! Let's go, it's no big deal, just once a week.
3. So many others are also there and we are all sailing in the same boat.
4. I don't want to form new karma bondages in spite of knowing that infinite karm bondages are constantly forming.
5. Who is Pujya Pappaji? From where has HE come?
6. HE has never met me, how will I ever know HIM?
7. Has HE really reached that level?
8. How can HE help me in my progress?

Then, it all starts when I go to meet HIM.

As I am on my way, I have many thoughts – What will it be like to meet 'HIM'? Will I be able to speak in front of HIM? Will HE be able to look through me and see what I actually am – if yes, then will HE know all my shortcomings? Will HE like me despite my shortcomings?

Sweating, trembling (in the literal sense), I ring the door bell waiting for the door to open. There was utmost silence – a sense of peace that I felt as soon as I stepped in. I saw HIM walk slowly towards the window to draw the curtains open and a zillion questions and thoughts went across my mind. I am not able to fully describe that experience of meeting HIM for the first time. All my fears had vanished in thin air.

The other Mumukshus spoke and asked questions but I just sat there and wondered if I should ask my question. If I do how will it be perceived? Isn't it 'maan bhav'? I think to myself! As time progresses, we have a nice interactive session with Pujya Pappaji. One of the Mumukshus asked HIM about his hobbies/interests, while I continued sitting there with my question in my head. Pujyashri with a smile on his face replied, "I like meeting people who talk, ask questions, who interact and speak out what is in their minds". I wonder did HE read my mind? I still sat there and didn't speak a word.

We all then proceeded to have some snacks. At this point, I pondered when will I ever get such an opportunity again to meet HIM this way? Shouldn't I just speak up now?! And then, without any hesitation, I told HIM what I had been feeling and how much I was holding myself back to talk to HIM. While I was telling HIM all this, at the back of my mind it felt like HE already knew everything. HE then told me not to hold back my feelings. If I felt pain, hurt, happiness, anger, I should let it all out. While HE was speaking, I felt happy that I finally got what my Soul was in search of. Pujya Pappaji may have know how uneasy I had been in the recent past, how conscious I was getting of my conduct and how much I was focusing on overcoming my shortcomings. I had not for once mentioned about my restlessness and then HE said, "You need to relax". How did HE know?? Did it show on my face?? I was absolutely amazed at how easily HE read my mind. I understood what HE said without HIM saying too much. It was like HIS Soul spoke to mine and calmed that turmoil within.

After we left, I became calm, something I had never felt before. I felt peaceful, happy and composed. I wanted to be absolutely quiet for a while and be by myself. Even a drop of a pin felt like noise. I had no thoughts going on in my mind. I was blank and quiet for the remaining evening and my family wondered what had happened to me. On asking Vimi Aunty, I learnt that after meeting such a Pure and highly elevated Soul, this was just one of the many reactions that happen.

Ever since that day, I know something in me has changed. I have become more focused on my purusharth. I know I have a long way to go but after meeting HIM, I feel confident that I will be able to reach There someday. For someone who is not on this path and who has not met HIM may not understand what miracles can happen after the Journey of "TRUE AWAKENING" begins. ◆

કાવ્યકૃતી

प्रत्यक्ष प्रभु

સંજોગો વિકટ હોય ત્યારે,
સહન શીલતામાં કેમ રહેવું;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

બધું જ અવળું પડતું હોય ત્યારે,
હાસ્ય અને આનંદમાં કેમ રહેવું;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

પરિસ્થિતિ ગુસ્સો પ્રેરે તેવી હોય ત્યારે,
ક્ષમા અને શાંતિ કેમ રાખવી;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

કામ અતિશય મુશ્કેલ લાગતું હોય ત્યારે,
તેમાં ખંતથી કેમ લાગ્યા રહેવું;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

કઠોર ટીકાઓનો વરસાદ વરસે ત્યારે,
તેમાંથી કઈ રીતે ગુણ ગ્રહણ કરવા;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

પ્રલોભનો, પ્રશંસા અને ખુશામતની વચ્ચે,
તટસ્થ કેમ રહેવું;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

પુરુષાર્થ કરવામાં પાછળ પડીએ ત્યારે,
નિરાશાને કેમ દૂર કરવી;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

શ્રદ્ધા ડગમગ થવા લાગે ત્યારે,
શ્રદ્ધાને અચળ કેમ રાખવી;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

દેહની આત્મરૂપ માન્યતા હતી તે,
દેહથી ભિન્ન બનાવીને,
આત્મ સ્વરૂપમાં કેમ રહેવું;
તે તેં જ મને શીખવ્યું.

તું જ પ્રત્યક્ષ આવીને મને દર વખતે બચાવે,
અને મુક્તિ તરફ ખેંચી જાય છે, હાં હાં પ્રભુ! તું જ;
તેં જ એ અનુભવ કરાવ્યો.

હે! પ્રત્યક્ષ પ્રભુ, હું તૂજ ચરણે શું ધરું?
આત્માથી સૌ હીન;
તે તો પ્રભુએ આપીઓ, તેં જ મને આપીયો,
વર્તુ ચરણાધીન. ◆

હરિભાઈ શિબિર - ૨૦૧૩

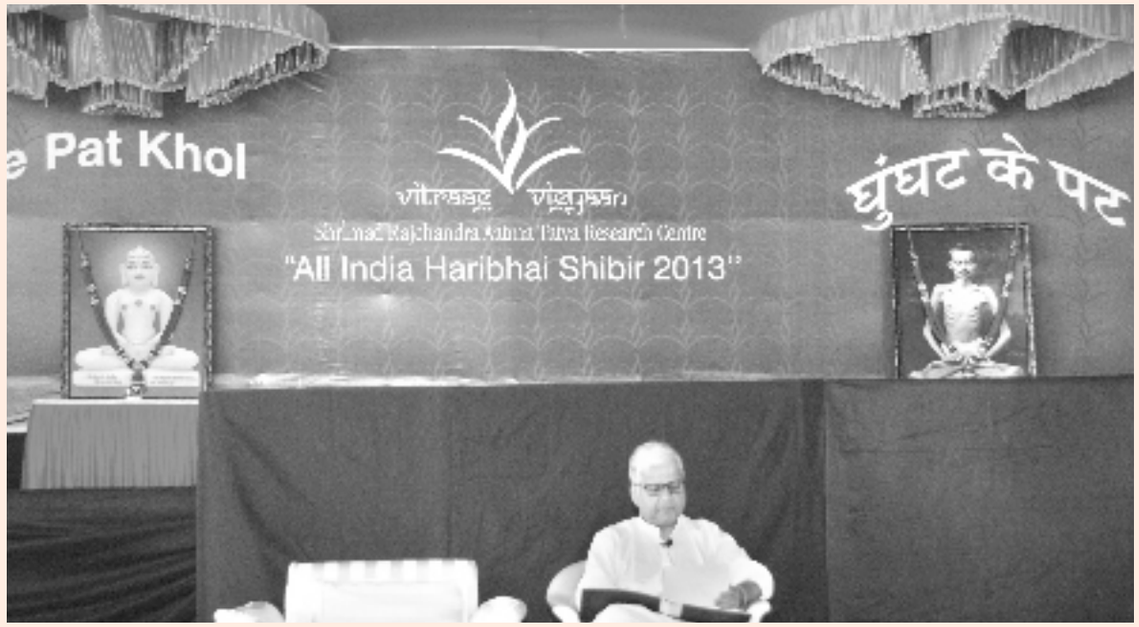
घूंघट के पट खोल

ઘૂંઘટ કે પટ ખોલ, ઑલ ઈન્ડિયા હરિભાઈ શિબિર - ૨૦૧૩નું આયોજન શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આત્મ તત્વ રીસર્ચ સેન્ટર, પર્લી સ્થિત તા. ૨૧-૨૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૩ના થયું હતું જેમાં જુદા જુદા સેન્ટરોના હરિભાઈઓએ ભાગ લીધો હતો.

પરમ ઉપકારી પ્રેમ આચાર્યજીનું વચન, ''બીજાના સુખનો વિચાર કરનાર કોઈ દિવસ દુ:ખી થતો નથી પણ પોતાના સુખનો વિચાર કરનાર હંમેશા દુ:ખી રહે છે'' ને લક્ષમાં રાખી શિબિરની શરૂઆત અમીતભાઈ દોશીએ એક બિઝનેસ નેટવર્કીંગ સેશનથી કરી હતી. આમાં સૌએ પોતાના બિઝનેસ કાર્ડની આપ-લે કરી અને સામે વાળાના ધંધામાં પોતે કઈ રીતે સહભાગી, મદદરૂપ થઈ શકે એ જણાવ્યું. આથી પોતાને નવા ગ્રાહકો તો મળે જ પણ માર્ગમાં આગળ વધવા નવા મિત્રો જોડે તત્વ વિચારણા પણ થઈ શકે. બીજા દિવસે નિમેષભાઈ શાહના નેતૃત્વ હેઠળ એક 'ટ્રેઝર હન્ટ' રાખેલ તેમાં આશ્રમ અને ત્યાં ચાલતી વિવિધ પ્રક્રિયાઓની જાણકારી સૌને મળી શકે. ત્રીજા દિવસે સૌએ પોતાના અનુભવો જણાવ્યા.

શ્રી નિલેશભાઈએ 'આત્માર્થી લક્ષણો' પર ખૂબજ હૃદયસ્પર્શી અને તત્વસભર વિવેચનો આપ્યા હતાં. તેમની શૈલી સરળ તથા નિરાળી હોવાથી સૌએ તેનો સારો પ્રતિસાદ આપ્યો હતો. પરમ પૂજ્ય પ્રેમ આચાર્યજીએ નિત્યક્રમ ભાવાર્થના પોતાના વિવેચનોમાં કેટલીય પુરુષાર્થ માટેની પ્રેક્ટિકલ ટીપ્સ આપી હતી જે અત્યંત નોંધપાત્ર છે અને જેના ઉપર પ્રયોગ કરવાથી આશ્ચર્યકારક પરિણામો પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. દા.ત. તમે જે કંઈ જુઓ છો 'જડ' છે - 'ચેતન' નહીં.

આ શિબિરમાં દરેક દિવસ ખાસ એક પુરુષાર્થ માટે નિયોજીત કરેલ. પ્રથમ દિન મૈત્રી માટે, બીજો મંત્ર સ્મરણ માટે, ત્રીજો સેવા માટે અને ચોથો ભક્તિ માટે. છેલ્લે દિવસે, કેટલાય મુમુક્ષુઓ નૃત્ય, સ્કીટ, પ્રેમ પત્રો દ્વારા પોતાના ભાવો પૂજ્યશ્રી સમક્ષ ક્ષોભનો ઘુંઘટ ખોલી રજૂ કર્યા હતા. ◆

अખાના છપ્પા

હેતલ દોશી
મુંબઈ

તિલક કરતાં ત્રેહપન ગયા, જપ માળાના નાકા ખયા;
તીરથ કરી કરી થાક્યા ચર્ણ, તોય ન પહોતો હરિને શર્ણ;
કથા સુણી સુણી ફૂટ્યા કાન, તોય ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન... (૧) .....અખાજી

પાછલા અંકમાં ''તીરથ ફરી ફરી થાક્યા ચર્ણ...''ની સમજણ લેતા જાણ્યું કે તીર્થમાં જઈએ એ પહેલા કયા સંજોગોમાં અને કોણે એ તીર્થની રચના કરી છે એ માહિતી મેળવી જો તીર્થયાત્રા કરવામાં આવે તો અચૂક એ તીર્થ બળવાન આત્મકલ્યાણનું નિમિત્ત બને. તીર્થયાત્રાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ જ્ઞાની પુરુષોનો પરિચય થવા માટે છે, પરંતુ જીવ એ લક્ષ ભૂલી જઈ એમ સમજીને જાત્રા કરે છે કે તે મોક્ષનું કારણ થશે. જીવ તીર્થયાત્રા કરીને પણ 'હું ધર્મ કરું છું - વરસની અમુક જાત્રા કરું છું' નો મિથ્યા આનંદ લે છે. આમ જીવ છૂટવાના સ્થળોએ જઈને પણ બંધનની પ્રવૃત્તિ કરી બંધાયો જ છે.

ત્યાર પછી અખાજી કહે છે....
કથા સુણી સુણી ફુટ્યા કાન, તોય ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન.

કોઈપણ વસ્તુનો અતિરેક થાય ત્યારે એની વિપરીત અસર શું થશે એ બતાવી એ ક્રિયા પર લગામ રાખવાનું કહેવાયું છે. જેમ કે કોઈ બહુ જ ખા ખા કરતું હોય તો આપણે એને કહીએ છીએ કે, 'કેટલું ખાય છે ? બસ કર નહીં તો પેટ ફાટી જશે.' અથવા તો કોઈ બહુ સૂતો રહેતો હોય એને કહીએ છીએ કે, 'શું પાડાની જેમ પડ્યો છે (આળસ કરે છે) ઉભો થઈ ને કામ કર.'

એમ અખાજી કહે છે કે એટલી બધી કથાઓ મહાન પુરુષોની અને એ પણ મહાન પુરુષોના મુખે સાંભળી છે છતાં જીવને બ્રહ્મજ્ઞાન અર્થાત્ આત્માનું જ્ઞાન થયું નહીં.

અનંતકાળના પરિભ્રમણમાં જીવ તીર્થંકરની પર્ષદામાં પણ જઈ આવ્યો છે છતાં કોરો ને કોરો જ રહ્યો છે, એને સત્‌ની પ્રાપ્તિ થઈ નથી. કારણ માત્ર તીર્થંકરની વાણી સાંભળી પણ એના પર વિચાર જ નથી કર્યો.

દેવોને પણ દુર્લભ એવો મનુષ્યદેહ પામ્યા પછી પણ જ્યારે ધર્મક્રિયા કરીને પણ પામવા જેવું પામી નથી શકતો છતાં પોતાને ધર્મી કહેવડાવે છે એવા જીવો પ્રત્યે જ્ઞાનીને અંતરંગ કરૂણા ઉપજે છે. પરમ કૃપાળુ દેવે આવા જીવો માટે 'ક્રિયાજડ' શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો છે. ક્રિયાજડ એટલે જેમ જડમાં જોવા - જાણવાની શક્તિ નથી એમ જડની જેમ માત્ર ધર્મની ક્રિયા જ કર્યા કરે પણ એનાથી મને શું પ્રાપ્ત થયું એ વિચારમાત્ર ન હોય. આ ક્રિયા દેહની અંદર રહેલા ચેતનને જાગૃત કરે એવી ચેતનવંતી હોવી જોઈએ.

આવા લક્ષ વગર વર્ષો સુધી મહાનપુરુષના જીવન ચરિત્ર - કથા એ પણ મહાન પુરુષના મુખેથી સાંભળ્યા

કરીએ અને એના ઉપર વિચાર જ ન કરીએ તો કંઈ જ પ્રાપ્તિ ન થાય. માટે આવી કથા સાંભળી સાંભળીને વૈષ્ણવ હોય તો હું નિયમિત સપ્તાહ સાંભળું છું અથવા જૈન હોય તો હું દર વર્ષે પર્યુષણમાં ગણધરવાદ, બારસાસૂત્ર કે મહાવીર જન્મ વિ. સાંભળું છું એમ માની પોતાની જાતને ધન્ય મનાવે છે. પરંતુ જેમ ગણધરવાદ સાંભળી છ પદની શંકાનું સમાધાન ન થાય કે ભગવાન મહાવીરનું જીવન ચરિત્ર વાંચી એમનું અંતરંગ જાણી મહાવીર ભગવાનની જેમ પુરુષાર્થ કરી હું પણ સિદ્ધપણું પ્રાપ્ત કરી શકું છું એવો પોઝીટીવ દૃષ્ટિકોણ જીવને ન થતો હોય તો અખાજીની ભાષામાં **કથા સુણી સુણી ફૂટ્યા કાન, તો'ય ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન,** જેવી જીવની દશા છે.

આત્મજ્ઞાન પમાડવાનું બળવાન નિમિત્ત હોવા છતાં કેમ જીવ આત્મજ્ઞાનથી વંચિત રહી જાય છે એના ઘણા કારણો છે.

(૧) અનિયમિતપણું - કોઈપણ એક જ્ઞાનીને નિયમિત રીતે વર્ષો સુધી નથી સાંભળ્યા. કોઈ એક વિષય પર જ્ઞાની સમજાવતા હોય એ વિષય મહિનાઓ સુધી ચાલે એવો હોઈ શકે. વાણી ધર્મે એક - દોઢ કલાકની અંદર અમૂક અપેક્ષા કે નયથી જ વાત કરી શકાય. બીજો નય ત્યારે ગૌણ હોય અને એમ ને એમ એક વખત સાંભળી જીવ પોતાની મેળે નક્કી કરે કે આમ કહેવા માંગે છે. સળંગથી ન સાંભળતા સમન્વય ન મળે, માત્ર અર્થ નીકળે, પરમાર્થ (પરમ અર્થ) ન સમજાય. શબ્દો જડ છે અને ચેતન જાગૃત થઈ ગ્રહણ કરે તો ચેતનવંતા થાય. જેમ કે વિષય હોય પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ; તો જ્યારે જ્ઞાની પ્રારબ્ધ વિશે સમજાવતા હોય ત્યારે એ ૧૦૦ ટકા કેવી રીતે સારું એ પુરવાર કરવા જુદા જુદા ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવે. અને જો નિયમિત આખો વિષય પૂરો થાય ત્યાં સુધી જીવ ન સાંભળે તો શું નિર્ણય કરી બેશે ? કે પુરુષાર્થ જેવું કંઈ છે જ નહીં, બધું પ્રારબ્ધ ને આધિન છે અને જીવ પ્રમાદી થઈ જાય. જો નિયમિત સાંભળ્યું હોય તો આગળ જતાં ચોક્કસ વચનો આવે કે પ્રારબ્ધ એ પૂર્વના પુરુષાર્થનું ફળ છે અને આજનો પુરુષાર્થ એ આવતી કાલનું પ્રારબ્ધ છે.

પ્રભુશ્રીજી કે જેમને પરમ કૃપાળુ દેવ માટે અનહદ ભક્તિ હતી તેઓ કહેતા કે આજે ૪૫ વર્ષે અમને પરમ કૃપાળુ દેવના વચનોના આશય સમજાય છે કે પ્રભુ શું કહેવા માંગતા હતાં.

માટે માત્ર શબ્દોના અર્થ નહીં, પરમાર્થને સમજવો હોય તો નિયમિત રીતે એક જ જ્ઞાનીને સાંભળીએ તો એમના અંતરમાં રહેલા આશયોની પકડ આવે, કારણ કે જ્ઞાનીના એક એક વચનમાં, એક એક શબ્દમાં અનંત આગમ સમાય છે એવા એમાં ગૂઢાર્થ રહ્યા છે.

એક ખેડૂત હતો. એને એક મહાત્મા પર ખૂબજ શ્રદ્ધા હતી. એક વખત તે ખેડૂત એ મહાત્મા પાસે ગયો અને પોતાની સમસ્યા રજૂ કરી.

ખેડૂત : મહારાજ, મેં દસ દિવસ પહેલા ખેતરમાં એક કૂવો ખોદ્યો. પાણી ન નીકળ્યું એટલે બીજો કૂવો ખોદ્યો, દસ દિવસથી ઠેકાણે ઠેકાણે ખોધ્યે જ જાઉં છું પણ પાણી નીકળવાનું નામ જ નથી લેતું.

મહાત્મા : ભલા માણસ, આટલા બધા ખાડા શા માટે ખોદ્યા ? એક જ જગ્યાએ ખોદી એને વધુને વધુ ઊંડો કર્યો હોત તો પહેલા કુવામાંથી જ પાણી નીકળત.

(૨) એકાગ્રતાનો અભાવ.
(૩) પરમાર્થ ધર્મની જેવી જોઈએ એવી પકડ અથવા સમજણનો અભાવ.
(૪) અંધ શ્રદ્ધા, અશ્રદ્ધા.
(૫) મને ખબર છે, મને સમજાય છે એવું સાંભળતી વખતે જીવને લાગે અને ત્યાં આત્મા વિચારતો અટકી જાય.
(૬) નકારાત્મક વિચારો - પહેલીજ વખત સાંભળીએ અને કંઈ ન સમજાય તો બધુ વ્યર્થ છે એવા ભાવ.
(૭) જીવ ક્યારેય કોઈને સાંભળતો જ નથી. પોતાને જ સાંભળે છે.
(૮) માત્ર સાંભળ્યા કરવાની ટેવ - સાંભળેલા પર વિચાર નહીં અને અનુભવમાં લાવવાનો પ્રયાસ જીવે નથી કર્યો.
(૯) જીવ જેની પાસેથી સાંભળે છે એના પ્રત્યે ઉપકાર, અહોભાવના વેદનનો અભાવ. માત્ર અહો ! ભાવ થતા એમના હૃદયનું બધું જ મળી જાય છે.

આમ જીવે આવી ભૂલો સહીત સાંભળ્યા જ કર્યું છે, પરંતુ પરિણામ પામ્યો નહીં. ◆

(ક્રમશ :)

एक प्रेरणात्मक सत्य कथा

श्री सुकोशल मुनि

एक समय अयोध्या नगरी में कीर्तिधर नामक राजा थे। सहदेवी नामक उनकी पत्नी थी। भर जवानी होने से वे इन्द्र समान विषय सुख उपभोग में रहते थे। एक बार उन्हें दीक्षा लेने की इच्छा हुई। मंत्रियों ने उन्हें समझाया कि 'जहाँ आपके यहाँ पुत्र उत्पन्न नहीं हुआ है, वहाँ व्रत लेना योग्य नहीं है। आप अपुत्रवान् व्रत लेंगे तो पृथ्वी अनाथ हो जायेगी। इसलिए स्वाामी, पुत्र उत्पन्न हो तब तक राह देखो।'

इस प्रकार मंत्रियों के कहने से कीर्तिधर राजा शर्म के मारे दीक्षा न लेकर गृहवास में ही रहे। कुछ अरसे बाद सहदेवी रानी से उन्हें सुकोशल नामक पुत्र हुआ। पुत्र जन्म जानकर पति दीक्षा लेगा - यह सोचकर सहदेवी ने उसे छूपा दिया। बालक को गुप्त रखने पर भी कीर्तिधर को बालक की बराबर जानकारी मिल गई। उसे राजगादी पर बिठाकर उसने विजयसेन नामक मुनि से दीक्षा प्राप्त की। तीव्र तपस्या एवं अनेक परीषह सहते हुए राजर्षि गुरु की आज्ञा से एकाकी विहार करने लगे। विहार करते करते एक बार वे अयोध्या नगरी पधारे। एक माह के उपवासी होने के कारण पारणा करने के लिए भिक्षा लेने मध्यान्ह को शहर में घूम रहे थे। 'मुनि सांसारिक समय के पति है और यहाँ पधारे होने के कारण यदि सुकोशल उन्हे मिलेगा तो वह भी दीक्षा ले लेगा। पतिविहीन तो हूँ ही, पुत्रविहीन भी हो जाऊंगी। कीर्तिधर मुनि को नगरी से बाहर राज्य की कुशलता के लिए निकाल देना चाहिये'। ऐसा सोचकर रानी ने अपने कर्मचारियों द्वारा मुनि को नगर बाहर निकलवा दिया। इस बात को जानकर सुकोशल की धाव माता जोरों से रोने लगी। राजा सुकोशल ने उसे रोने का कारण पूछा तब उसने बताया: 'आपके पिता, जिन्होंने राजगदी पर आपको बिठाकर दीक्षा ली है, वे भिक्षा के लिए नगर में पधारे है। मुनि से आप मिलेंगे तो आप भी दीक्षा ले लोगे, ऐसा मानकर आपकी माता ने उन्हें नगर से बाहर निकलवा दिया है, इस कारण मैं रूदन कर रही हूँ क्योंकि मैं यह दु:ख सहन नहीं कर सकती।' सुकोशल विरक्त होकर पिता के पास पहुँचे और हाथ जोड़कर व्रत की याचना की। उस समय पत्नी चित्रमाला गर्भिणी थी। वह मंत्रियों के साथ वहाँ आई और सुकोशल को दीक्षा न लेने के लिए समझाने लगी । लेकिन सुकोशल ने उसको कहा, 'तेरे गर्भ में जो पुत्र है उसका मैंने राज्याभिषेक कर दिया है'। यह समझाकर सुकोशल अपने पिता से दीक्षा लेकर कड़ी तपस्या करने लगे। ममतारहित और कषायवर्जित पिता-पुत्र महामुनि होकर पृथ्वी के तल को पवित्र कर साथ ही विहार करते थे। पुत्र और पति वियोग से सहदेवी को बड़ा खेद हुआ। आर्तध्यान में मृत्यु पाकर गिरनार की गुफा में शेरनी रूप में अवतरित हुई।

कीर्तिधर और सुकोशल मुनि चातुर्मास निर्गमन के लिए पर्वत की गुफा में स्थिर ध्यानस्थ अवस्था में रहे। कार्तिक मास आया तब दोनों मुनि पारणा करने शहर की ओर चले। वहाँ मार्ग में यमदूती जैसी एक शेरनी ने उन्हें देखा। शेरनी नजदीक आई और झपटने के लिये तैयार हुई। उस समय दोनों साधु धर्मध्यान में लीन होकर कायोत्सर्ग के लिए तैयार थे। सुकोशल मुनि शेरनी के सन्मुख होने से प्रथम प्रहार उन पर किया, उन्हें पृथ्वी पर गिरा दिया, नाखूनरूपी अंकुश से उनके शरीर को फाड़कर बहते रुधिर का पान करने लगी एवं मांस तोड़ तोड़कर खाने लगी। उस समय सुकोशल मुनि, 'यह शेरनी मेरे कर्मक्षय में सहकारी है'। ऐसा सोचते हुए उन्हें थोड़ीसी भी ग्लानी न हुई। इससे वे शुक्ल ध्यान में पुहँचते ही केवलज्ञान पाकर मोक्ष पधारे।

इसी प्रकार कीर्तिधर मुनि ने भी क्रमश: केवलज्ञान पाकर अद्वैत सुख स्थानरूपी परमपद प्राप्त किया।

सौजन्य: जिन शासन के चमकते हीरे

Health To Eternal Happiness

YOU ARE WHAT YOU EAT

Dietician: Utsavi D Chheda
Mumbai

When it comes to food, do you follow Hippocrates famous axiom: 'You Are What You Eat' and select the most healthy, nutritious diet possible? Or do you follow the advice of Mark Twain: 'Eat What You like & Let the Food Fight It out Inside'?

Food to body is what fuel is to a car. It gives our body the energy it needs to function well. If you don't make sure that the fuel you pump into your body is of the right quality or quantity, you just won't feel as healthy as you should. We have up to 100 trillion cells in our body, each one demanding a constant supply of daily nutrients in order to function optimally. Food affects all those cells and by extension every aspect of our being: mood, energy levels, food cravings, thinking capacity, sleeping habits and general health. In short, healthy eating is the key to well being.

Eating is a necessity, but it is also a source of pleasure and a part of our social lives. While in many parts of the world people struggle to eat enough to survive, in affluent countries the culinary delights of food, the domestic routine of mealtimes and other

social factors have diversed our eating habits from our real nutritional needs. Hunger, the natural stimulus for eating, has been superseded by habit and custom. The food we eat, far from enhancing our health is a major contributing factor in serious, widespread health problems, notably heart diseases, obesity, cancer and digestive disorders the so called diseases of civilization.

The relationship between food and health is significant. Eating isn't just about satisfying hunger but it plays a vital part in promoting good health and well being. Fortunately, the nutritional component in enhancing health and preventing, even curing illness is well recognized.

Switching to a good diet should not be matter of making stressful adjustments such as avoiding all sweets and fatty foods and living on a monotonous fare of fruits and vegetables. What counts most is establishing a good ratio of nutrients, choosing good quality foods and being aware of special requirements. Within a sensible framework, there is a scope for infinite variation and occasional treats can be enjoyed without harm. You should also combine a balanced diet with a regular exercise program.

Being endowed with divine energy, food also plays a vital role in our spiritual progress. When we consume pure and simple food, it helps us in our effort and determination to understand and experience who we are. The type of food we eat determines the kind of thought we have. The mind is actually a food bundle: our prevalent nature is determined by the food we eat. The mind has the capacity to leak out. If it succeeds in escaping our firm grip, it will pull us down in to the jungle of sense instincts and tear us into pieces. To keep the mind in check we have to take steps on the everlasting and steep path of discrimination and dispassion.

"The more you eat, the less flavor; the less you eat, the more flavor." ◆

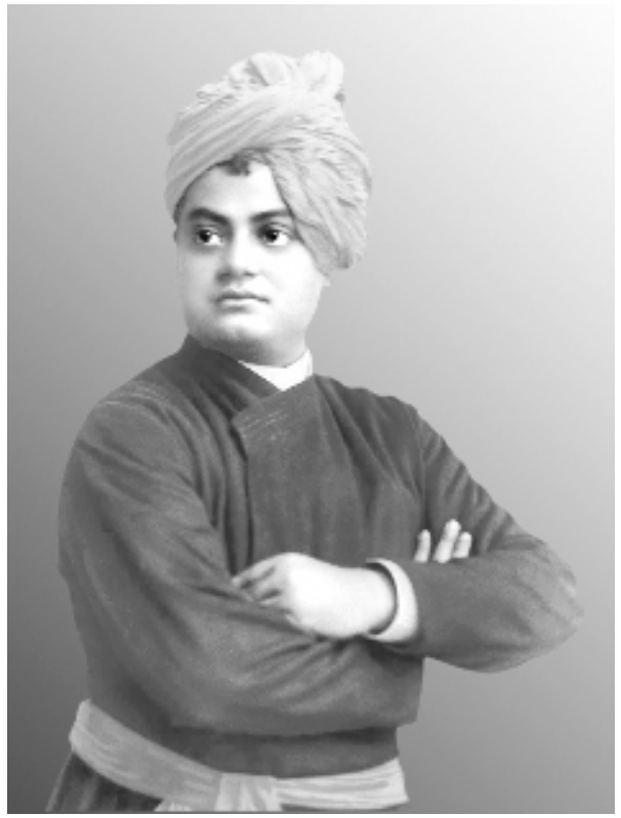

સોહામણું સત્ય

અનોખુ શંકાસમાધાન

વેદાંતકેસરી વીર સ્વામી વિવેકાનંદની ઉપદેશ આપવાની પદ્ધતિ અત્યંત વિલક્ષણ હતી.

ઉપદેશ આપવા માટે કોઈ કોઈવાર એ એવી વિશેષ પદ્ધતિ અખત્યાર કરતા જે સામેની વ્યક્તિને અથવા તો શ્રોતાવર્ગને અચૂક અસર કરતી. એની અસર નીચે આવીને માણસો મંત્રમુગ્ધ જેવા બની જતાં. વિવેકાનંદના પ્રભાવનું એ પણ એક કારણ હતું. એને લીધે અસંખ્ય લોકો એમની તરફ આકર્ષાતા અને એમના માર્ગદર્શનને માટે એમની આજુબાજુ ટોળે વળતા.

આવો, સ્વામી વિવેકાનંદની ઉપદેશ આપવાની એ અસાધારણ પદ્ધતિની જરાક ઝાંખી કરી લઈએ.

અમેરિકામાં એકવાર સ્વામી વિવેકાનંદજી પ્રવચન કરી રહ્યા હતા. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણને માટે ગોપીઓના હૃદયમાં જે પરમપ્રેમનો અર્ણવ ઉછાળા મારી રહ્યો હતો તેનું વર્ણન કરતા પ્રસંગો એમની આગળ બેઠેલા શ્રોતાજનોને સંભળાવી રહ્યા હતા. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ મથુરા જઈ રહ્યા છે ત્યારે ગોપીઓ પ્રેમના પારાવાર ડૂબી ગઈ છે. એમનો પ્રેમ એટલો બધો પ્રબળ છે કે એની કલ્પના પણ ના કરી શકાય. કોઈ ગોપી કૃષ્ણ ભગવાનના રથના પૈંડાને

પકડીને ઊભી રહી છે, કોઈ એમને ના જવા માટે વિનવી રહી છે, તો કોઈ આળોટી કે આક્રંદ કરી રહી છે. પ્રેમના એ અનેકવિધ પ્રદર્શન વચ્ચે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તટસ્થરૂપે શાંતિપૂર્વક ઊભા રહ્યા છે. કેટલું સુંદર દૃશ્ય છે અને છતાં પણ કેટલું બધું કરૂણ ?

સ્વામી વિવેકાનંદ કૃષ્ણને ગોપીઓના એવા પવિત્રતમ પ્રખર પ્રેમનું વર્ણન કરી રહ્યા હતા, અને પ્રેમને ચિત્રિત કરતા કેટલાક પૌરાણિક પ્રસંગો વર્ણવી રહ્યા હતા, ત્યારે શ્રોતાજનોમાંના કેટલાકે પ્રશ્ન કર્યો કે સ્વામીજી, આવો ઉત્કૃષ્ટ પ્રેમ શું માનવહૃદયમાં પ્રકટ થઈ શકે ખરો ? આ તો શાસ્ત્રોની વાતો છે. એટલે સ્વામીજી તે દિવસે તો એ વિષય પર ખાસ કાંઈ બોલ્યા નહીં. એમણે માત્ર એટલું જ કહ્યું કે ઉચિત અવસર આવશે ત્યારે મારી મેળે જ હું વિષય સમજાવીશ.

એ વાતને કેટલાક દિવસ વીતી ગયા. પછી એક વખત સ્વામી વિવેકાનંદજી પોતાના નિત્યક્રમ પ્રમાણે પ્રવચન કરી રહ્યા હતા ત્યારે પ્રવચનને અધવચ્ચે જ પડતું મૂકીને એ હોલની બહાર દોડી ગયા. પ્રવચનમાં બરાબર રંગ જામ્યો'તો તેજ વખતે વિવેકાનંદજી જતાં રહ્યા એટલે શ્રોતાજનો વિહ્વળ બની ગયા, બેચેન બની ઊઠ્યા અને નિરાશ થયા. વિવેકાનંદને દોડતા જોઈને તે પણ દોડવા લાગ્યા.

વિવેકાનંદે પૂછ્યું: 'તમે મારી પાછળ કેમ દોડી આવ્યા ?'

'તમારા પ્રેમ તથા જ્ઞાનથી પ્રેરાઈને અમે દોડી આવ્યા. તમારી પાછળ ખેંચાયા વિના અમે રહી શક્યા જ નહીં.' શ્રોતાજનોએ જવાબ આપ્યો.

'મારા પ્રેમમાં કે જ્ઞાનમાં એવું શું છે ?'

'તે તો અમે જ જાણીએ છીએ, એ અનુભવવાની વસ્તુ છે, બોલી બતાવવાની નથી. વાણી એનું પૂરેપૂરું વર્ણન નહીં કરી શકે. તમે હોલમાંથી વિષયને અધૂરો મૂકીને બહાર નીકળ્યા એટલે અમારાથી અંદર રહી શકાયું જ નહીં. અમે દોડી આવ્યા વિના રહી જ ના શક્યા.'

વિવેકાનંદે કહ્યું: 'મારા પ્રેમ અને જ્ઞાનની અસર તમારા પર આટલી બધી ભારે થઈ છે પરંતુ એ પ્રેમ અને જ્ઞાન તો સાધારણ છે. મારા કરતાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનો પ્રેમ તથા જ્ઞાનભંડાર તો ખૂબ જ વધારે હતો. તે તો જ્ઞાન તથા પ્રેમની મૂર્તિ હતા. આવા શ્રીકૃષ્ણનો વિરહ ગોપીઓ કેવી રીતે સહી શકે ? ગોપીઓ તો એમને સાચા દિલથી ભજતી હતી. માટે જ શ્રીકૃષ્ણને મથુરા જતા અટકાવવા માટે એમણે પોતાના પ્રેમનું વિવિધ પ્રકારે પ્રદર્શન કરવા માંડયું. એમાં ન સમજાય તેવું, અતિશયોક્તિ ભર્યું કે શંકાસ્પદ શું છે ?'

શ્રોતાજનો શાંત ચિત્તે સાંભળી રહ્યા. એમના મનનું સમાધાન થયું.

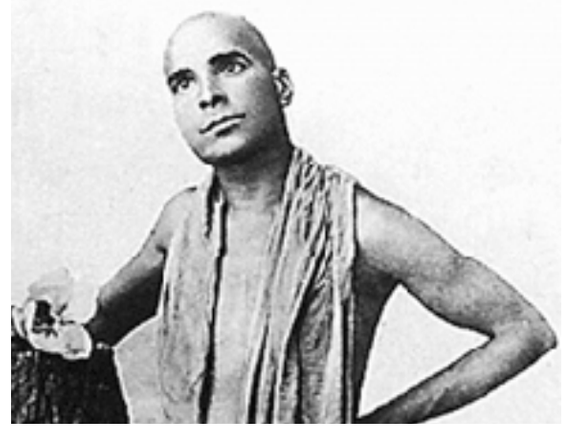
વિવેકાનંદે ઉપસંહાર કરતાં કહ્યું, તે દિવસે ગોપી પ્રેમ વિશેના મારા પ્રવચન દરમિયાન તમે જે શંકા કરેલી તેનો મેં આજે ઉત્તર આપ્યો. તમારી શંકા ટળી ગઈ જાણીને મને આનંદ થાય છે.

શંકાસમાધાનની કેટલી બધી શાંત, સરસ છતાં સચોટ પદ્ધતિ ? ◆

प्रेरक प्रसंग

स्वामी रामतीर्थ

उत्तर गढ़वाल में भ्रमण करते समय स्वामी रामतीर्थ ने देखा - सामने असंख्य फूल खिले हैं। उनकी सुगन्ध वातावरण में व्याप्त है। वह एक वर्जित प्रदेश है। गोरे सार्जेन्ट ने उन्हें आगे बढ़ने से रोक दिया।

स्वामी राम बोले, 'मुझे इन फूलों से एक सवाल पूछना है, बस गया और आया'। सार्जेन्ट के मन में उत्सुकता जागी। शायद उनके गेरुवे वस्त्रो और दीप्त मुखमण्डल ने सार्जेन्ट को प्रणत कर दिया हो। उसने उन्हें जाने दिया।

स्वामी राम सचमुच गये और वापस आ गये। गोरे सार्जेन्ट के मन में और भी आश्चर्य हुआ। सचमुच इतनी जल्दी आ गया। क्या कहा और क्या सुना फूलों से। उसने प्रश्न किया, 'साधु इतना तो बताओ, तुमने उन फूलों से क्या सवाल किया?"

स्वामी राम बाले, 'मैंने पूछा, अरे फूलों, इस विरान वन में भी तुम सदा क्यों हँसते रहते हो?"

'फिर फूलों ने क्या उत्तर दिया?,' गोरे सार्जेन्ट ने और भी आश्चर्य से पूछा।

स्वामी बोले, 'फूलों ने कहा कि हम इसलिए हँसते रहते हैं, क्योंकि हममें सुगन्ध और मधु जो भरा है।"

सुगंध अर्थात् चारित्रिक पवित्रता।

मधु अर्थात् प्रेम। ◆

SURRENDER TO THE RIVER

Contributed by a Reader

Once there lived a village of creatures along the bottom of a great crystal river.

The current of the river swept silently over them all - young and old, rich and poor, good and evil, the current going its own way, knowing only its own crystal self.

Each creature in its own manner clung tighty to the twigs and rocks of the river bottom, for clinging was their way of life, and resisting the current what each had learned from birth.

But one creature said at last, 'I am tired of clinging. Though I cannot see it with my eyes, I trust that the current knows where it is going. I shall let go, and let it take me where it will. Clinging, I shall die of boredom.'

The other creatures laughed and said, 'Fool! Let go, and that current you worship will throw you tumbled and smashed across the rocks, and you will die quicker than boredom!'

But the one heeded them not, and taking a breath did let go, and at once was tumbled and smashed by the current across the rocks.

Yet in time, as the creature refused to cling again, the current lifted him free from the bottom, and he was bruised and hurt no more.

And the creatures downstream, to whom he was a stranger, cried, 'See a miracle! A creature like ourselves, yet he flies! See the Messiah, come to save us all!'

And the one carried in the current said, 'I am no more Messiah than you. The river delights to lift us free, if only we dare let go. Our true work is this voyage, this adventure.'

But they cried the more, 'Saviour!' all the while clinging to the rocks, and when they looked again he was gone, and they were left alone making legends of a Saviour. ◆

WALK WITH A CRUTCH

A man once hurt his leg. He had to walk with a crutch. This crutch was very useful to him, both for walking, and many other things. He taught all his family to use crutches, and they became part of normal life. It was part of everyone's ambition to have a crutch. Some were made of ivory, others adorned with gold. Schools were opened to train people in their use, university chairs endowed to deal with the higher aspects of this science.

A few, a very few people, started to walk without crutches. This was considered scandalous, absurd. Besides, there were so many uses for crutches.

Some replied, and were punished. They tried to show that a crutch would be used sometimes, when needed; or that many of the other uses to which a crutch was put could be supplied in other ways.

Few listened.

In order to overcome the prejudices, some of the people who could walk without support began to behave in a totally different way from established society.

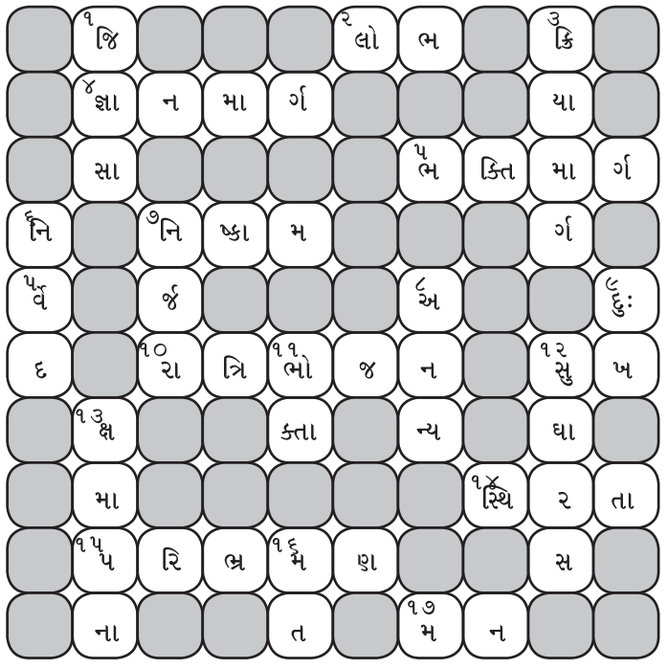
Still they remained few.

When it was found that, having used crutches for so many generations, few people could in fact walk without crutches, the majority `proved' that they were necessary. `Here,' they said, `here is a man -- try to make him walk without a crutch. See? -- He cannot!'

`But we are walking without crutches,' the ordinary walkers reminded them.

`This is not true; merely a fancy of your own,' said the cripples, because by that time they were becoming blind as well -- blind because they would not see. ◆

તત્ત્વ ઉકેલ (નવેમ્બર- ૨૦૧૩)

આડી ચાવીઓ :

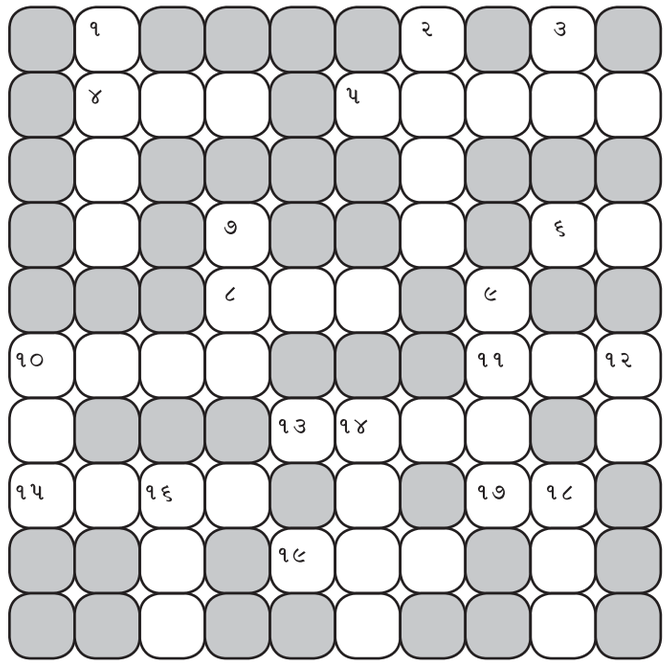
૨) અતિ ..... તે પાપનું મૂળ છે (૨)
૪) ..... આકરો છે તેમાં પડવામાં ઘણા સ્થાનક છે. (૪)
૫) ..... શ્રેષ્ઠ છે તેમાં સ્વચ્છંદ નથી. આજ્ઞાએ જ રહેવાનું છે. (૪)
૭) સકામ ભક્તિથી જ્ઞાન થાય નહિ ..... ભક્તિથી જ્ઞાન થાય છે. (૩)
૧૦) ..... કરવાથી આળસ, પ્રમાદ થાય. વિચાર આવે નહિ. (૫)
૧૨) જ્ઞાનીને સ્વરૂપનું ..... છે. (૨)
૧૪) ચિંતન-મનનથી આત્માની ..... પ્રાપ્ત થાય છે (૩)
૧૫) ..... કરાયું તે કરાયું હવે તેના ૫ાત્યાખ્યાન લઈએ તો ? (૫)
૧૭) ..... મનન કરે છે (૨)

ઊભી ચાવીઓ :

૧) તમને જેવી જ્ઞાનની ..... છે તેવી ભક્તિની નથી (૩)
૩) મોક્ષની પ્રાપ્તિ અર્થે ધર્મની ક્રિયા કરવી તે ..... છે (૪)
૬) સંસારથી પાછા હઠવું તે ..... છે. (૩)
૭) ઉદય કર્મમાં સમભાવ રહે તો ..... છે. (૩)
૮) જેના જેવો બીજો કોઈ નહિ એવો ..... ભક્તિભાવ. (૩)
૯) ..... છે એ મનની કલ્પના છે. (૨)
૧૧) જે કર્મનો કર્તા છે તે જ ..... છે. (૨)
૧૨) જે મુખને વિશે વરસે છે તેને..... કહે છે. (૪)
૧૩) જો કર્મના ઉદયમાં એકરૂપ થઈ જવાય ૮ા પછી તરતજ ..... કરી લેવી. (૪)
૧૬) ..... ભેદ ને છેદે તે જ સાચા પુરુષ. (૨)

તત્ત્વ પહેલી (જાન્યઆરી - ૨૦૧૪)

આડી ચાવીઓ :

૨) જ્ઞાનનું ફળ ..... છે. (૩)
૫) ..... ચૌદ છે. (૫)
૬) આત્મ પરિણામની ચલ વિચલ પરિણતિ થવી તેને ..... કહે છે. (૨)
૮) ..... વિના ઉપદેશ પરિણામ પામતો નથી. (૩)
૧૦) જેમણે સંસારનો પરાજય કર્યો છે એવો ભગવાન સર્વજ્ઞ ..... ને નમસ્કાર. (૪)
૧૧) ગુણસ્થાનને દ્ધુ ગુ. સ્ત કહેવાય છે. (૩)
૧૩) કષાયોનું દબાવવું તેને ..... કહે છે. (૪)
૧૫) ..... સુખદાયક જ માનું છું. (૫)
૧૭) આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ..... છે. (૨)
૧૯) સત્પુરુષ વગર એકપણ ..... મટતો નથી. (૩)

ઊભી ચાવીઓ :

૧) મિથ્યાત્વ ખસે તો ..... પણાને જવું જ પડે. (૪)
૨) ..... આ બારમું ગુણસ્થાનક છે. (૪)
૩) ભગવાને ચાર પ્રકારના ..... કહ્યા છે. (૨)
૭) ..... છે તેમાં કલ્યાણનો પણ ..... છે. (૩)
૯) સાતમા ગુણસ્થાકને ..... ગુ. અ કહે છે. (૪)
૧૦) ..... પણ સુખદાયક માનવો. (૩)
૧૨) ..... નવ છે. (૨)
૧૪) ..... એ પાપનું મૂળ છે. (૪)
૧૬) વસ્તુઓ ઉપર તુચ્છભાવ લાવવાથી ..... વશ થાય. (૩)
૧૮) દરેક ..... પોતપોતાના ધર્મને ત્યાગતા નથી. (૩)

FORTHCOMING EVENTS

18 January 2014: Param Satsang - Vasant Smriti, Dadar (East), Mumbai 8 am - 10.30 am

23-24 January 2014: Visit of Pujyashri Gangjibhai (Pujya Sahebshri) of Shrimad Rajchandra Sadhana Kendra, Kukma (Kutch) to the Research Centre, Parli (Entry by Invitation only)

26 January 2014: Shree Raj Educational Centre's School Republic Day Celebration and Annual Sports Day

14-15-16 February 2014: Valentine Shibir for Couples, Rajnagar, Parli (Tentative)

*Om Shree Prem Acharyaji's Satsang **DAILY** relay on **ARIHANT CHANNEL** at **9 am & 11 pm.***

Om Shree Prem Acharyaji's Satsang is available Live on ***www.rajchandrakp.org***

અનન્ય પરિવર્તન

મારું... તમારું... આપણા સહુનું...

નવેમ્બેર, ૨૦૧૩ના અંકમાં પ્રકાશિત લેખમાં SIMPL ના દર્શનભાઇ કામદાર, જ્યોતિબેન સચદેવ અને નીલેશભાઈ પરમારના નામ શરતચૂકથી રહી ગયા છે એ બદલ અમો અત્યંત દિલગીર છીએ. તેઓની સેવા માટે અનન્ય પરિવર્તન ટિમ ખૂબ આભારી છે.

PUBLISHD BY : Spiritual Impressions Private Limited, 108-109, Runwal Commercial Complex, L.B.S. Marg, Opp. Nirmal Life Style, Mulund (West), Mumbai - 400080.
DESIGN & PRINTED AT : Sneha Creation, 1st Floor, C- Block, Ranjit Studio Compound, Dada Saheb Phalke Road, Dadar (C.R.), Mumbai - 400014. Tel.: +91-22-2414 8896 Fax : +91-22-2414 8749
EDITOR : Dr. Meena Goshar.

FROM US... TO YOU

- Current subscription amount is Rs. 250/-, valid for 6 bi-monthly issues (subject to change without notice). Subscription (new or renewal)
- Amount may be deposited by cheque in any branch of HDFC Bank, for credit of 'Spiritual Impressions Pvt. Ltd.' having Current A/c. no. 01432320011590 with Crawford Market, Mumbai
- Branch and payment details, with CORRECT AND COMPLETE address, contact number and email id of subscriber, emailed to info@simpl.in to get an acknowledgement. Please allow 2 weeks for processing.
- Ananya Parivartan can be a wonderful gift and we will deliver the first issue to the recipient with a nice (personalized, if you so want) message on your behalf. Simply, deposit the subscriptions in bank and email details of all recipients to info@simpl.in and let us do the rest.
- Timely delivery is 100% dependent on CORRECT AND COMPLETE address. Please carefully check address label on the envelope in which you receive an issue and email required corrections/ additions to info@simpl.in
- Please register your email with us to get intimation of each dispatch as well as a timely reminder, when renewal becomes due so that you do not miss any issue.
- All despatch/delivery/subscription related queries may be emailed to info@simpl.in
- Articles/contributions for publication in Ananya Parivartan may be sent to - **Sanjiv Rawell** - srrawellco@yahoo.co.in / **Meena Goshar** - mgoshar@yahoo.com

FOR SUBSCRIPTION AND OTHER DETAILS CONTACT

Ahmedabad	Ashitbhai Sanghavi	08000323456	ashitsanghvi@live.com
Anand	Amitbhai Shah	09824081071	pinami@yahoo.com
Bengaluru	Kiranben Sanghrajka	09448906066	kiranjs@yahoo.com
Chennai	Chandaben Doshi	044 32974779	daksha_cal@yahoo.com
Delhi	Keatanbhai Shah	09958916680	keatan.shah@gmail.com
Dhule	Dhirajlal P. Shah	09423324822	dpshah37@hotmail.com
Gadag	Virendrabhai Lodaya	09448165256	pushpacotton@gmail.com
Hubli	Anilji Ostwal	09448453747	anilostwal@yahoo.co.in
Hyderabad	Parasbhai Vora	09246583361	sandeep78_v@yahoo.com
Jabalpur	Harishbhai Khokhani	09300108771	gaurav.khokhani@gmail.com
Jamshedpur	Dilipbhai Gandhi	09334048224	bhavingandhi85@hotmail.com
Kolkata	Manojbhai Desai	09831270630	manojdesai02111962@gmail.com
Mumbai	SIMPL Office	022 25900121	info@simpl.in
Pune	Rameshji Oswal	09371006817	pharma.shree@rediffmail.com
Rajkot	Yogenbhai Doshi	09824429750	yogen72@gmail.com
Vadodara	Priyaben Vashi	09376238819	priyavashi24@yahoo.com